

baptria

Suomen Perhostutkijain Seura r.y.
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland r.f.

VOL 7 1982 NO 3

Imby, Lars: Något om biologin hos, utbredningen för och tips på fångstmetoder av vissa nordliga, kanske speciellt intressanta svenska macrolepidoptera	57
Mikkola, Kauri: Paljastavat neulat: Linnén hyönteiskokoelmien ongelmat selviämässä	67
Saarenmaa, Hannu: Havaintoja <i>Lycia lapponarian</i> aktiviteetista	71
Laasonen, Erkki M.: <i>Adelphella</i> -kysely	70
Kokousselostuksia (CH)	76
Jäsenistö (CH)	79
Keskustelua	80
Tiedotuksia jäsenille	70, 84

BAPTRIA

VOL 7 1982 No 1 (05.11.1982)

Julkaisija—Utgivare

Suomen Perhostutkijain Seura ry.
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland rf.
P. Rautatiekatu 13, 00100 HELSINKI 10

Ilmestyminen—Utkommer

4 numeroa vuodessa — 4 häften per år
Jäsenlehti, tilaushinta jäsenille 25,—
(= jäsenmaksu), ulkopuolisille 50,—
Prenumerationspris 25,— för medlemmar,
50,— för icke medlemmar

Toimituskunta—Redaktion

Martti Attila, päätoimittaja—huvudredaktör
(P. Hesperiankatu 11 B 15, 00260
HELSINKI 26, puh. 90-445 235)

Christer Hublin

Armas Järvelä, mainokset

Magnus Landtman, svensk resumé

Kauri Mikkola

Mainokset — Annonser

takansivu — bakpärm	700,—
1/1 sivu — sida	500,—
1/2 sivu — sida	300,—
1/4 sivu — sida	200,—

Julkaisun tarkoitus

Julkaisu toimii yhdyssiteenä julkaisijaseuran jäsenten ja eräiden tieteellisten seurojen ja laitosten välillä kuten seuran aiemmin julkaisemat kiertokirjeet. Tarpeen vaatiessa lähetetään muita tiedotuksia sisältäviä kirjeitä jäsenille. Julkaisu sisältää seuran kuukausikokousten tieteellisen aineiston, kuten esitelmien lyhennelmät ja tiedonannot ym. sekä seuran toimintaan liittyvät ilmoitukset ja tiedustelut. Kokouskutsut ja ennakotiedot ohjelmista ilmoitetaan tämän lehden palstoilla.

SUOMEN PERHOSTUTKIJAIN SEURA ry. LEPIDOPTEROLOGISKA SÄLLSKAPET I FINLAND rf.

Kokoukset

Varsinaiset kokoukset pidetään yleensä kuukauden toisena keskiviikkona, paitsi tammi- ja syyskuussa kolmantena, kuitenkin kesäkuukausia lukuunottamatta, Eläinmuseon suuressa luentosalissa klo 18.30 lähtien. Nuorisijaoston kokoukset ovat aina viikkoa ennen seuran varsinaisia kokouksia samassa paikassa klo 18.30 lähtien. Tarkemmat tiedot kokouksista ilmoitetaan jäsenille Baptrian osastossa "tulevia kokouksia".

Hallitus — Styrelse

Puheenjohtaja—

Ordförande

Varapuheenjohtaja—

Viceordförande

Sihteeri—

Sekreterare

Rahastonhoitaja—

Skattmästare

Jäsenet—

Medlemmar

Kauri Mikkola (työ: P. Rautatiekatu 13, 00100 HKI 10,
puh. 90-4027 261)

Antti Aalto (Tuomentie 5 A 3, 05840 HYVINKÄÄ 4,
puh. 914-208 85)

Christer Hublin (Kuusitie 3 B 34, 00270 HKI 27,
puh. 90-481 185)

Erkki Franssila (Sulkapolku 6 B 35, 00370 HKI 37,
puh. 90-557 881, postisiirtotili 26858-3)

Martti Attila (P. Hesperiankatu 11 B 15, 00260 HKI 26,
puh. 90-445 235)

Magnus Landtman (Brändö parkvägen 44 A, 00570 HFORS 57,
tel. 90-689 242)

Peter Waselius (Täysikuu 1 A, 02210 ESPOO 21,
puh. 90-803 1553)

Muut virkailijat — Övriga funktionärer

2. sihteeri—

2. sekreterare

Jäsen sihteeri:

Tiedonantosihteeri—

(meddelanden)

Kirjastonhoitaja—

Bibliotekarie

Keräilytarvikkeiden

välittäjä—

(insamlingstillbehör)

Henry Holmberg (Vainiotie 26, 00700 HKI 70,
puh. 90-354 981, arkistoasiat)

Päivi Attila (P. Hesperiankatu 11 B 15, 00260 HKI 26,
puh. 90-445 235, osoitteenmuutokset, jäsenmaksut)

Staffan Ringbom (Parkgatan 11 B 7, 00140 HFORS 14,
tel. 90-637 630)

Miika Vuola (kirjasto avoinna kokousten edellä; kaukolainat
osoitteella: Aallonhuippu 10 F 52, 02320 ESPOO 32)

Orvo Hytönen (tarvikkeita saatavana kokousten yhteydessä;
postitilaukset osoitteella: Fleminginkatu 4 B 22, 00530 HKI 53,
puh. 90-701 2935)

Nuorisijaosto — Ungdomssektionen

Puheenjohtaja—

Ordförande

Sihteeri—

Sekreterare

Miika Vuola (Aallonhuippu 10 F 52, 02320 ESPOO 32,
puh. 90-801 4488)

Jarmo Laitinen (Limingantie 41 A 4, 00560 HKI 56,
puh. 90-799 981)

NÅGOT OM BIOLOGIN HOS, UTBREDNINGEN FÖR OCH TIPS PÅ FÅNGSTMETODER AV VISSA NORDLIGA, KANSKE SPECIELLT INTRESSANTA SVENSKA MACROLEPIDOPTERA.

Lars Imby

Kvarnhagsgatan 42, S-162 30 Vällingby, Sverige

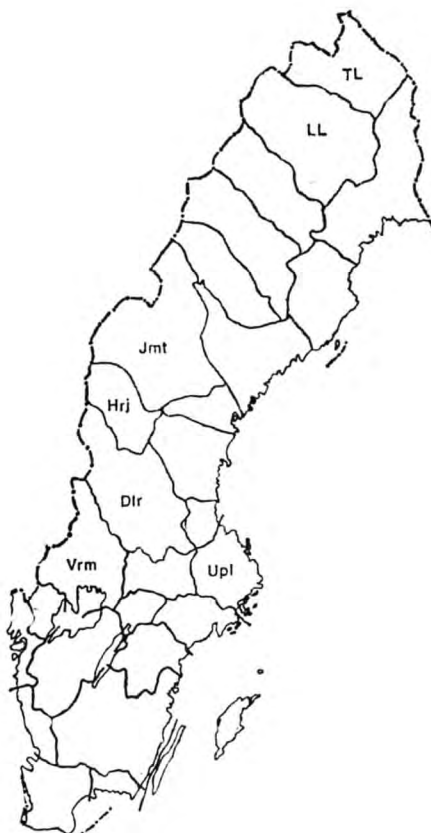
Svenska fjärilssamlare, liksom finska kollegor, har oftast mött på stora svårigheter i att överhuvudtaget få kontakt med vissa nordliga Macrolepidoptera, speciellt då kanske inom familjen Noctuidae, men också Geometridae, Arctiidae m.fl. Orsakerna till detta har varit flera men kanske framförallt av "teknisk natur", eftersom konventionella metoder, som t.ex. kvicksilverlampa (på grund av ljushet) och bete (fungerar bara på vissa arter), knappast varit av något större värde här i norr. Då dessutom flera av arterna är svåra att upptäcka, till skillnad från t.ex. dagfjärilar, och också mycket snabba har den "klassiska" metoden, d.v.s. håvning, också stött på stora svårigheter. Av dessa anledningar har många arter, speciellt inom Noctuidae, kommit att betraktas som svåra och därmed sällsynta. Andra orsaker till detta är också att många nordliga arter endast flyger vartannat år, kan fluktuera enormt i antal mellan olika år och platser samt dessutom har förhållandevis kort och variabel flygperiod, vilket ytterligare försvårar kontakten med dem. Av detta inser man lätt hur viktigt det är med goda kunskaper om fjärilarnas olika biotopval, flygtid etc. för att överhuvudtaget komma i kontakt med dem. Omvänt kan också gälla (vilket oftast varit fallet i praktiken vid de första kontakterna) att en tursam slumpmässig kontakt med en "massförekomst" kan ge en god bild av artens levnadssätt och därmed möjliggöra fortsatta fynd av artens lokaler.

Genom det goda samarbete som fungerar mellan de flesta svenska lepidopterologer har erfarenheter kunnat utbytas, vilket fått till följd att den samlade kunskapsbilden om de olika arterna vuxit kraftigt under bara det sista årtiondet. I vissa fall kan också en rad av gynnsamma år (exempelvis 1972, 1976 och 1980) med stora populationer av arterna ha bidragit till lättare "avslöjanden". En viktig "upptäckt" i Sverige gjordes år 1972 (åtminstone i Kirunatrakten (TL) det förnämsta flygåret i "modern tid") när det verkligen framstod hur framgångsrikt i längden sökandet efter sittande exemplar är trots allt (man får inte ge upp!), förutsatt att man vet **var** och **på vad** som är mest lönsamt att leta, vilket naturligtvis varierar beroende på art.

Nedanstående rapport är ett sammandrag av ett föredrag som hölls i Lepidopterologiska Sällskapet i Finland (Helsingfors, 10.02.1982) och som tog upp den samlade kunskapsbilden i Sverige av några utvalda arter som även har intresse i Finland.

Eriogaster arbusculae Frr.

Märkligt är att konstatera, de många ägg- och larvfynden till trots, att denna art sannolikt aldrig tagits som fullbildad fjäril (med undantag för några döda honor funna på äggkolonier) i Sverige. Äggen — larverna är lätta att få till puppa men dessa är sedan ytterst svåra att kläcka varför endast ett fåtal (troligen inte många fler än ett tiotal) svenska exemplar finns. Samtliga äldre svenska fynd rör sig alltså om ägg—larver och genom numera noggrann kontroll av utbredningen har det visat sig att sannolikt alla fynd norr om Jämtland (Jmt, i Sverige) är felaktiga och att en förväxling säkert skett med den norrut synnerligen variabla *Trichiura crataegi*-larven.

Kuva 1. Tekstissä esiintyvät Ruotsin luonnontieteelliset maakunnat (muokattu kartasta Notulae Entomologicaen takakannessa).

Fig. 1. Sveriges biogeografiska provinser som förekommer i texten (modifierat från kartan på Notulae Entomologicaes bakpärm).

Följande sammanfattning på *E. arbusculae* i Sverige skulle kunna göras: Arten är utbredd i Härjedalen (Hrj) — Jämtland (Jmt) på större myrar (500—850 m över havet) där larvkolonier lever på *Betula nana*. Äggen kan också läggas på *Salix*-kvistar men alltid i närhet av *Betula nana*, vilket tycks vara den enda värdväxten i naturen i Sverige (vid uppfödning verkar dock även övriga svenska *Betula*-arter fungera, dock ej för nykläckta larver). Eftersom denna växt oftast brukar finnas på myrarnas mossepartier (ofta strängar mellan kärrpartierna) är således biotopen de torrare delarna av myrarna. Äggkolonin verkar alltid vara kort och rundad (flera kan läggas på samma kvist; ofta i rader), medan *E. lanestris* lägger långa kolonier. Larven är väl skild från den hos *E. lanestris* och påfallande konstant till utseendet: mörkbrun med gräddgula fläckar i längsrader utefter kroppen. Fjärilen flyger sannolikt under maj (exakt tidpunkt kan säkert variera avsevärt mellan olika år) och larven kläcks sedan fram under juni. Larvtiden sträcker sig sedan ända in i augusti. Fördelaktigt tycks vara att ta larven så tidigt som möjligt eftersom arten uppenbarligen parasiteras intensivt. Huruvida *E. arbusculae* är en från *E. lanestris* väl skild art kan diskuteras (de få svenska exemplaren uppvisar stor likhet med *E. lanestris*), men larven är helt annorlunda både vad beträffar utseende och biologi. Påpekas bör också att "normala" *lanestris*-kolonier hittats i anslutning till myrar med *arbusculae*, emellertid då alltid på *Betula pubescens*.

Orodemnius cervini Fallou

Svårigheterna med att hitta denna art illustreras väl av konstaterandet att den upptäcktes i Sverige först så sent som 1967 (1 krypande hona 19.07). Lokalen var också överraskande eftersom den ligger på Sveriges ur lepidopterologisk synvinkel bäst undersökta fjällmassiv, nämligen det nära 1750 meter höga Nissuntjärro vid Abisko i Torne Lappmark (TL). 1968 gjordes här vidare ett kokongfynd (1 hane kläcktes senare under juli), men därefter dröjde det ända tills 1980 innan arten åter konstaterades, detta år emellertid i stor mängd. 1980 skulle man utan vidare kunna påstå att *cervini* var allmänt förekommande (främst genom fynd av kläckta årsfärska kokonger och nylagda ägg 10.—11.07., men också genom totalt cirka 25 funna fjärilar under tiden 30.06.—11.07.) från cirka 800 till 1200 meter över havet på framförallt fjällets sydvästslutning. Artens talrikhet och sannolikt tidiga flygperiod (första halvan av juli) berodde säkerligen på detta ur vädersynpunkt synnerligen gynnsamma år. Biotopen är omväxlande mindre stenblocksmarker och vegetationsrikare (bl.a. *Dryas*, små *Salix*-arter, enstaka gräs) partier med flata stenar av skiffer. Äggen, larverna (enstaka), kokonger men också fjärilarna hittades främst i kanterna av stenblocksmarkerna och under flata stenar utanför dessa. Vid solig väderlek kröp fjärilarna (också hanar men mest honor) fram och satt på stenarna. Endast ett fåtal hanar sågs flygande (trots starkt solsken) och arten tycks således nästan helt föra ett krypande liv. De flygande exemplaren var svåra att upptäcka och dessutom mycket snabba. Även enstaka ettåriga larver hittades, vilket ytterligare bevisar att arten flyger alla år liksom i stort sett alla

övriga Macrolepidoptera här uppe, trots att de har tvåårig utvecklingscykel. Intressant var också att Sveriges första konstaterade *Acerbia alpina* (Quens.) (kläckt kokong) hittades ovanpå en sten (*O. cervini*-kokongen sitter alltid under) just i det område där *O. cervini* kanske var som talrikast. Kortfattat skulle de olika stadierna hos *O. cervini* kunna beskrivas enligt följande: Ägget är klargult (väl synligt) och sitter i täta grupper om cirka 25—100 st. Larven (den fullvuxna) är typisk för Arctiidae-gruppen, och långhårig med ett brett längsband av silvergula borst på ryggen och ett på vardera sidan. Kokongen är mycket gles (till skillnad från t.ex. *A. alpina*) och puppan kort och småluden. Fjärilen är typisk trots att det gulvita inslaget kan täcka större delen av vingarna eller ibland nästan helt saknas.

Familjen Noctuidae

Från denna familj behandlades flera, ur systematiskt hänseende väl skilda arter. Gemensamt för dem var emellertid att de alla har nordlig utbredning samt är ansedda som ovanliga i Sverige.

En sannolik nykomling till den svenska faunan är *Poliobrya umovii* (Ev.): Första exemplaret togs 1971 (på lampa cirka 10.07) på Singö i nordöstra Uppland (Upl). Senare fruktlösa försök på denna lokal har visat att det säkerligen rörde sig om ett tillfälligt exemplar. Man kan spekulera i om detta exemplar tillhörde en invasionsvåg som nådde Sverige och, som det senare visade sig, fick fäste i landet. 1976 togs 2 exemplar vid Nås i Dalarna (Dlr). I detta område har arten sedan anträffats årligen och från 1978 också vid Boda (nordöstra Dalarna, Dlr). 1981 togs arten också för första gången vid Stöllet i norra Värmland (Vrm, 2 exemplar).

Biotopen på de tre hittills kända lokalerna är i samtliga fall torr äldre barrskog (äldre än 100 år och med cirka 50 % tall och cirka 50 % gran) med obefintligt fältskikt (endast enstaka bestånd av *Linnaea borealis* och ibland *Vaccinium myrtillus* samt *V. vitis-idaea*) men med välutvecklat bottenskiakt av främst mossor. Samtliga exemplar (nu flera hundra) är tagna på ljus. Flygperioden är mycket kort (arten saknar sugsnabel) och infaller normalt någon vecka mellan 25.06.—10.07. (några dagar senare vid Boda som ju ligger längre norrut och på högre höjd). Flygtiden är sent på natten för hanen (vid eller efter midnatt) och lite tidigare för honan. Artens mycket lokala uppträdande, den korta flygperioden samt den sena flygtiden på dygnet kan ha bidragit till att arten förbisetts och alltså "alltid" funnits här, men troligare är nog att den nyligen vandrat in eftersom flera aktiva samlare kontinuerligt funnits här i trakterna. Inget om förstadiernas utseende och biologi är känt. *P. umovii* flyger alla år i Sverige men är klart talrikare under udda år.

En annan intressant flyart finns också i dessa trakter, nämligen *Lasiomyza (Hada) skraelingia* HS. Att den betraktas som sällsynt i Dalarna (Dlr) och endast anträffats i några enstaka exemplar varje år (endast udda) beror säkerligen på brist på lämplig fångstmetod. Arten är aldrig tagen på lampa och bete verkar inte heller fungera bra, trots att de flesta är tagna just på bete här i området. Att leta den sittande fjärilen förefaller ganska tröstlöst eftersom man hittills hittat för få med denna metod

för att få klart för sig var den helst vilar. Den fjärde fångstmetoden, håvning, är inte heller bra eftersom det är väl så mörkt på dessa breddgrader och dessutom är fjärilen mörk och snabb. Flygtiden tycks dock infalla kring midsommar och biotopen (vad man vet) är glest tallbevuxna mossar. Exemplaren i Dalarna (Dlr) är betydligt större och brunare än de i norra Sverige. Intressant är också att påpeka att arten tydligen endast flyger udda år i Dalarna, i Kirunatrakten (TL) bara jämna år. Mellan Dalarna och norra Lappland (Lule Och Torne Lappmark, LL och TL) är arten inte tagen i modern tid (få spridda äldre fynd med dåliga lokalangivelser) men säkert finns den här också.

I norra Lappland tycks *L. skraelingia* pendla starkt i antal och sannolikt har den haft mycket goda år sedan åtminstone 1974. Bete fungerar dåligt och sittande exemplar är svåra att hitta, emellertid tillåter den ljusa natten håvning här i norr, vilket förefaller vara den bästa metoden trots att fjärilen är snabb och svår att se. Flygtiden är hela natten (cirka 2100 — 0200) men bäst kanske före midnatt, vilket nog ofta helt enkelt beror på sjunkande temperatur allteftersom natten framskrider. Biotopen tycks främst vara mindre myrmarker i anslutning till försumpad barrskog, men arten påträffas också i torrare, oftast äldre barrskog. Ofta ser man den flyga längs myrmarker över *Betula nana*, vilket möjligen kan vara artens värdväxt. Observationer av äggläggande honor på denna växt är sannolikt gjorda men äggen har aldrig eftersökts. På torrare mark kommer den kanske bara för att söka näring och oftast ser man den här när den suger nektar ur framförallt lingon (*Vaccinium vitis-idaea*). Flygperioden är lång och brukar sträcka sig från cirka 25.06. till 15.07. Tidigare utvecklingsstadier som ägg, larv och puppa är ännu ej kända. Försök har gjorts med att få ägg från honor, hittills dock utan resultat.

Ytterligare en flyart som uppträder i norra Lappland inom samma områden och på liknande lokaler som *L. skraelingia*, om dock av något torrare typ, är *Anarta asiatica* Stgr. (*Polia lamuta* Herz). Utbredningen hos denna art är relativt välkänd i Sverige och tycks endast omfatta Lule — Torne Lappmark (LL — TL, möjligen något längre söderut också). Den uppträder i en rad biotoper från barrskog cirka 300 m över havet upp till den övre fjällbjörksregionen (cirka 600 m över havet). Framförallt är dock arten utbredd i äldre barrskogar cirka 400 m över havet och kan här också vara allmän vissa år, som t.ex. i Jukkasjärvi-området (i Torne Lappmark, TL) sedan 1976. Myrmark finns nästan alltid i anslutning till lokalerna men det är svårt att avgöra om detta har någon betydelse eftersom arten främst flyger på torrare platser. Tidigare trodde man att stenskravelmarker var huvudbiotopen (p.g.a. att man sett en del sittande exemplar på stenar i dylika marker), vilket uppenbarligen endast är ett missförstånd som orsakats av den lockande effekt på fjärilar (speciellt flyn) som denna lokaltyp har vid solsken (p.g.a. snabb uppvärmning).

I fjällbjörksregionen är arten genomgående mycket ovanligare och de flesta fynden rör sig om honor på myrmark eller både hanar och honor i stenskravel, möjligen huvudbiotopen här åtminstone. Liksom *L. skraelingia* är den aldrig noterad ett udda år utan flyger endast jämna. Medan

honan kan vara aktiv även på dagen (brukar skrämmas upp) tycks hanen uteslutande vara en eftermiddag—kvällsflygare (cirka 1700—2200). Arten går ibland på bete men bästa sättet är att plocka den sittande på trädstammar. Huvudsakligen gruva tallstammar verkar vara de bästa platserna att leta dem på. Håvning går relativt bra eftersom fjärilen är ganska lätt att se (p.g.a. de vita bakvingarna), men i gengäld är den mycket snabb och flyger gärna högt upp om den oroas. Flygperioden omfattar bara en dryg vecka och brukar ligga i den första halvan av juli. De tidigare utvecklingsstadierna är i princip okända men vid några tillfällen har ägg erhållits från infångade honor. Larver har man också fått fram men de har dött i ungt stadium i samtliga fall.

Efter genomgången av dessa "huvudarter" behandlades i föredraget kortfattat en del intressanta iakttagelser och frågeställningar kring en rad nordliga arter. Fortfarande är våra kunskaper rörande många nordliga arter mycket bristfälliga, men mer studier av framförallt de tidigare utvecklingsstadiernas biologi i naturen skulle kunna ge svar på en hel del frågor. Exempelvis *O. cervini* känner vi nu väl i alla stadier men likväl vet vi inte mycket om artens ekologi: till exempel om larven är polyfag i naturen (är detta vid uppfödning), vilka som är de farligaste predatorerna o.s.v. Svar på dylika frågor skulle kanske förklara de ofta märkliga och stora svängningarna i populationsantal hos även många andra arter. Exempelvis *Archanarta (Xestia) quieta* Hb. som före 1972 alltid betraktats som en stor raritet i Sverige och endast var funnen i ett fåtal exemplar, får plötsligt ett våldsamt uppsving och var under 1978 och 1980 en allmän art i fjällen söder om Torne träsk (TL). Förresten så kan man undra varför denna art endast tycks flyga vartannat (jämma) år eftersom övriga arter, inklusive de som även finns på lägre nivåer och som där endast flyger jämna år, flyger varje år om de finns här uppe (över 550 m över havet). En annan fråga man kan ställa sig är varför t.ex. *Anartomi-ma bohemani* (Stgr.) och *Pachnobia (Xestia) kongsvoldensis* Grönlien visat sig dyka upp lokalt i stort antal även enstaka udda år i norra Norrland. Sannolikt torde denna flygning uppkommit genom att många puppor legat över en dålig jämn sommar. Stor gemensam kläckning vid gynnsam väderlek måste naturligtvis vara en stor fördel för en arts fortlevnad i dessa klimatmässigt oftast kärva miljöer. Men varför tycks inte detta förekomma hos andra huvudsakliga jämnårsflygare?

Exempel på märklig utbredning uppvisar tydligen *Poecilopsis (Lycia) lapponaria* Hb. i Sverige. I inre Svealand (främst Bergslagen) är arten ingalunda ovanlig och finns på de flesta lämpliga myrar med *Betula nana*. Det märkliga är emellertid att arten i övrigt förefaller vara rätt allmän även på torra lägre fjällhedar med *B. nana* längst i norr. Kanske finns den emellan dessa utbredningsområden men den kan knappast vara allmän eftersom den då borde ha hittats, ty även om flygperioden är svår att träffa går larven lätt att få fram. Intressant i sammanhanget är också att *P. pomonaria* Boisd. har sin utbredning i Sverige i utbredningsluckan mellan myrarna i Bergslagen och fjällhedarna i norr. Denna art tycks dock främst leva på *Betula pubescens* och diverse *Salix*-arter. Intressant vore att om möjligt verkligen i detalj fastlägga dessa båda arters utbredning och, om mina iakttagelser är helt riktiga, försöka få reda på orsaken till "utbredningsluckan" hos *P. lapponaria*.

Emellertid finns det också arter vars biologi (främst ekologi) vi kommit att lära känna väl under de senaste åren och hos vilka många tidigare frågor nu kan besvaras. *Anomogyna (Xestia) borealis* Nordstr., tidigare endast funnen i tre exemplar (1914 och 1942) i Jämtland (Jmt), har sedan 1976 noterats i åtskilliga hundra exemplar i Jukkasjärvi—Kirunaområdet i Torne Lappmark (TL). Trots att utbredningen hos denna art ännu ej är fullständigt känd (den förekommer sannolikt utefter hela svenska fjällkedjan) är det en tidsfråga innan vi känner denna helt. Vi vet nu definitivt artens biotop (gles äldre granskog — ofta med tallinslag och mycket *Betula pubescens* — på högre höjder) men den kanske viktigaste upptäckten var den höga flyghöjden (oftast i trädtoppsnivå där man ser den flyga främst kring granar). Få exemplar kommer ner till marknivån och är då dessutom mycket svåra att urskilja från *A. laetabilis* Zett., en ofta riklig art i samma biotop, vilken dock nästan alltid flyger lågt och som har en något senare flygperiod (till största delen dock samtidigt med *A. borealis*). I Torne Lappmark är flygperioden för *A. borealis* oftast slutet juni — någon vecka in i juli, och flygtiden under dygnet är kvällen—natten (främst 2200—2300).

En annan nordlig art i Sverige som tidigare ansågs som sällsynt är *Synanthedon polaris* (Stgr.), men denna har vi lärt känna rätt väl under de senaste åren. Det har nämligen visat sig att angrepp av denna art är lätta att hitta på gråbladiga låga *Salix*-arter (främst 0,5—1,5 meter höga buskar av "laponumtyp") i främst fjällbjörksregionen och en bit upp på fjällheden. Kläckta fjärilar är liksom hos de flesta andra Sesiidae svåra att hitta. I Sverige är dock oftast *S. polaris* en allmän art och numera konstaterad utefter hela fjällkedjan från Dalarna (Dlr) till längst i norr.

Många fler arter uppvisar intressanta egenskaper vad beträffar utbredning och biologi i norra Sverige men i de flesta fall vet man oftast så lite om dessa arter att t.o.m. spekulationer på orsaker är svåra att göra. Eftersom många nordliga arter är gemensamma för Norge — Sverige — Finland är det min förhoppning att våra gemensamma strävanden i framtiden skall öka möjligheten att få svar på alla frågor kring dessa.

Eräiden pohjoisten ruotsalaisten suurperhoslajien biologiasta, levinneisydestä ja pyyntimenetelmistä.

Seuraavassa käsiteltävien lajien on katsottu olevan harvinaisia, koska niiden pyytäminen valolla tai syöteillä ei ole tuottanut tulosta eivätkä varsinkaan tietyt yökköslajit vaikeasti havaittavina ja nopeina lentäjinä ole myöskään helposti haavilla pyydystettävissä. Lisäksi monet pohjoisista lajeista lentävät vain joka toisena vuonna, kannat vaihtelevat sekä usein lyhyet lentoajat vaihtelevat. Tämän vuoksi hyvät tiedot perhosten elintavoista ovat edellytyksenä niiden löytämiselle — toisaalta satunnainen osuminen "massaesiintymään" voi antaa hyvän kuvan lajin elintavoista.

Hyvä yhteistyö ruotsalaisten lepidopterologien kesken on mahdollistanut kuluneen vuosikymmenen aikana kokonaiskuvan selkiytymisen useiden lajien elintavoista. Näistä mielenkiintoisimpia esitetään seuraavassa lajeittain. Tietyissä tapauksissa edulliset vuodet

(kuten 1972, 1976 ja 1980) ovat helpottaneet tämän tiedon keräämistä. Ruotsissa havaittiin 1972, että lepäävien yksilöiden etsiminen on varsin kannattavaa mikäli tunnetaan etsinnän kohde ja sen oleskelupaikat.

Eriogaster arbusculae. Löydöt ovat lähinnä muna- ja toukkalöytöjä — koteloituminen onnistuu hyvin mutta kuoriutumisen kasvatuksessa on harvoin onnistunut (ehkä runsas 10 yksilöä). Vanhemmat ruotsalaiset löydöt, jotka koskevat toukka- ja munahavaintoja Jämtlantia (Jmt, kuva 1) pohjoisempaa, ovat ilmeisesti väärinä, koska toukka on sekoitettavaan pohjoisessa hyvin vaihtelevaan *Trichiura crataegin* toukkaan. *E. arbusculae* on levinnyt Härjedaleniin (Hrj) ja Jämtlantiin (Jmt) suurten soiden kuivimpiin osiin n. 500-850 metrin korkeudella. Munarykelmät ovat lyhyitä ja pyöreähköjä (useita samalla oksalla, usein rivissä) kun taas lajilla *E. lanestris* ne ovat pitkiä. Toukat elänevät luonnossa yksinomaan vaivaiskoivulla (*Betula nana*), ovat väriltään tummanruskeita, kermankeltaisiin täpläriivein varustettuja ja siten helposti erotettavissa *lanestris*-toukista. Aikuinen perhonen lentää todennäköisesti toukokuussa, toukka kuoriutuu kesäkuussa ja toukka-aika yltää elokuuhun. Vanhemmat toukat ovat usein loisittuja. Onko *arbusculae* selvästi eri laji kuin *lanestris*? Ainakin ruotsalaiset aikuiset ovat hyvin toistensa näköisiä, sen sijaan toukat ja niiden elintavat eroavat täysin toisistaan — *lanestris*-toukat elävät hieskoivulla (*B. pubescens*) myös *arbusculae*-soiden lähistössä.

Orodemnias cervini. Laji saatiin Ruotsista vasta vuonna 1967 (19.07., Nissuntjärro, Abiskon lähellä, TL). Seuraavana vuonna löydetystä kotelokopasta kuoriutui myöhemmin toinen ruotsalainen yksilö lajia. Seuraavat *cervini* saatiin vasta 1980, jolloin laji oli yleinen tunturin lounaisrinteellä 800-1200 metrin korkeudella (runsaasti tuoreita kotelokoppia ja munia 10.—11.07. ja n. 25 aikuista 30.06.—11.07.). Lentoajan aikaisuus (heinäkuun alkupuolisko) ja lajin runsaus johtuivat ehkä vuoden edullisista sääoloista. Biotooppi on vaihteleva pienistä kivikoista kasvirikkaampiin (mm. lapinuokko, *Dryas*, pienet pajulajit, *Salix*, yksittäisiä heiniä) osiin, joissa on litteitä liuskekiviä. Munat, toukat, kotelokopat ja myös aikuiset löydettiin lähinnä kivikoiden reunoilta litteiden kivien alta. Laji tuntuu viettävän ryömivää elämää, koska aurinkoisellakin säällä koiraat ja varsinkin naaraat ryömivät esiin ja lepäivät kivillä. Vain muutama koiras tavattiin lennosta (nopeita). Yksittäisiä toisen vuoden toukkia löydettiin (lentänee joka vuosi). Samalta biotoopilta on löydetty Ruotsin ensimmäinen *Acerbia alpina* (kotelokoppa kiven päällä). *O. cervini* muna on kirkkaankeltainen, tiheissä ryhmissä (25-100). Täysikasvuinen toukka on tyypillinen arctidi: pitkäkarvainen, leveä pituusjuova hopeankeltaisia karvatupsuja selässä ja yksi kummallakin sivulla. Kotelokoppa on hyvin harva (toisin kuin *alpinalla*) ja kotelon lyhyt ja lyhytkarvainen. Aikuisen väritys on tyypillinen huolimatta siitä, että kellanvalkea väri saattaa peittää suurehkon osan siivistä tai toisinaan puuttua lähes täysin.

Poliobrya umovii lienee uusi tulokas Ruotsin faunaan: Ensimmäinen yksilö 10.07.1971 lampulla (Singö, Uppland, Upl) oli satunnaislöytö — tämän invaasion yhteydessä laji ehkä sai jalansijan maassa, sillä 1976 saatiin 2 yksilöä toisesta paikasta (Näs, Taalainmaa, Dlr), josta laji sittemmin on tavattu vuosittain. Lisäksi laji on saatu Bodasta (Taalainmaa, Dlr) vuodesta 1978 lähtien ja viimeksi 2 yksilöä Värmlannista (Stöllet, Vrm). Biotooppi on vanha havumetsä (puolet kuusta ja puolet mäntyä), jossa on vähäinen kenttärökos (yksittäisiä vanamoita *Linnaea borealis*, ja joskus mustikkaa, *Vaccinium myrtillus*, sekä puolukkaa, *V. vitis-idaea*) mutta hyvin kehittyneet pohjakerros (lähinnä sammalia). Yksilöt (useita satoja) on kaikki saatu valolla. Lentoaika on lyhyt, yleensä viikon pituinen välillä 25.06.—10.07. Koiras lentää kesäkuun alkuun tai sen jälkeen ja naaras hieman myöhemmin. Muut kehitysvaiheet ovat tuntemattomia. *P. umovii* lentää Ruotsissa joka vuosi (parittomina vuosina selvästi runsaampi).

Lasionycta (Hada) skraelingia on vaikeasti pyydystettävissä oleva laji. Sitä tavataan Taalainmaalla (Dlr) muutama yksilö joka parittomana vuonna. Lajia ei ole saatu valolla, se tulee huonosti syötille, istumasta on löydetty vain muutama ja haaviminen on vaikeata (pimeys, perhosen tummuus ja nopeus). Lentoaika osuneen juhannuksen tienoille ja biotooppi lienee harvaa mäntyrämettä. Yksilöt Taalainmaalla ovat suurempia ja ruskeampia kuin Lapissa. Lajia ei ole tavattu ”nykyaikana” Taalainmaan ja Lapin välillä. Lapissa *skraelingian* esiintyminen vaihtelee suuresti (1974 oli hyvä vuosi). Haaviminen onnistuu parhaiten (valoisat yön). Lentoaika 2100—0200 (parhaiten ennen kesäkuun alkuun). Biotooppi lienee lähinnä pienet suot soistuvan kuusimetsän lähellä, mutta myöskin kuivemmat, vanhat kuusimetsät. Lentelee usein vaivaiskoivun (*B. nana*) yllä — ehkä ravintokasvi. Kuivemmillä mailla imee mettä puolukoista (*V. vitis-idaea*). Pitkä lentoaika (n. 25.06.—15.07). Muut kehitysvaiheet tuntemattomat — munitusyritykset ovat epäonnistuneet.

Anarta asiatica (Polia lamuta) esiintyy samanlaisilla — hieman kuivemmilla — biotoopeilla kuin *L. skraelingia*. Lajin levinneisyys Ruotsissa käsittänee ainoastaan Luulajan (LT) ja Tornion (TL) Lapin. Biotoopit vaihtelevat kuusimetsästä (n. 300 m korkeudessa) ylempään tunturikoivikkoon (n. 600 m korkeuteen). Vanhoissa kuusimetsissä (n. 400 m) voi olla yleinenkin tiettyinä vuosina (Jukkasjärvi, Tornion Lappi, TL, vuodesta 1976 lähtien). Laji lentää kuivemmilla mailla, vaikkakin soita on melkein aina lähistöllä. Kivi-koissa perhosia on havaittu lepäämässä kivillä auringonpaisteessa. Tunturikoivikkovyöhykkeessä laji on harvinaisempi — naaraita tavattu suolla ja molempia sukupuolia kivi-koissa. Lentää ainoastaan parillisina vuosina. Koiras on iltalentäjä (n. 1700—2200), mutta naaras myös päivisin (säilytetyssä lentoona). Tulee joskus syöteille, mutta varas tapa on pomia lepääviä yksilöitä puiden rungoilta (isot männyt). Haavittaessa helppo havaita (valkeat takasiivet), mutta on nopea lentäjä (nousee ylös pelästytettynä). Lentoaika vain vajaa viikko heinäkuun ensimmäisellä puoliskolla. Muut kehitysvaiheet tuntemattomia, sillä munituksista saadut toukat ovat kuolleet nuorina.

Tiedot monista pohjoisista lajeista, varsinkin aiemmista kehitysvaiheista, ovat vielä kovin puutteelliset. *O. cervinin* kehitysvaiheet tunnetaan, mutta ei ekologiaa: onko laji polyfagi luonnossa (kasvatuksessa on), mitkä ovat pahimmat viholliset jne. Vastaukset ehkä selittäisivät muidenkin lajien populaatioiden vaihteluita. Esimerkiksi *Archanarta (Xestia) quietaa* oli saatu Ruotsista ennen vuotta 1972 vain muutamia yksilöitä, kunnes se yhtäkkiä yleistyi ollen 1978 ja 1980 yleinen laji Tornionjärven eteläpuoleisilla tuntureilla. Ei tiedetä miksi laji näyttää lentävän vain parillisina vuosina, vaikkakin muut alempana parillisina vuosina lentävät lajit täällä ylhäällä (yli 550 m) esiintyessään lentävät joka vuosi. Miksi esimerkiksi *Anartomima bohemani* ja *Pachnobia (Xestia) kongsvoldensis* ovat Norlannissa esiintyneet runsaslukuisina myös tiettyinä parittomina vuosina? Ehkä tässä suuri määrä kotelaita on jäänyt kuoriutumatta huonona parillisena vuonna — yhtäaikainen kuoriutumainen edullisemmissa oloissa olisi lajille näissä karuissa ympäristöissä edullista. Miksi tällaista ei kuitenkaan esiinny muilla parillisten vuosien lentäjillä?

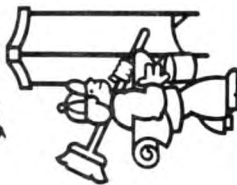
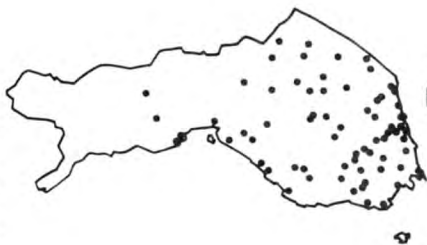
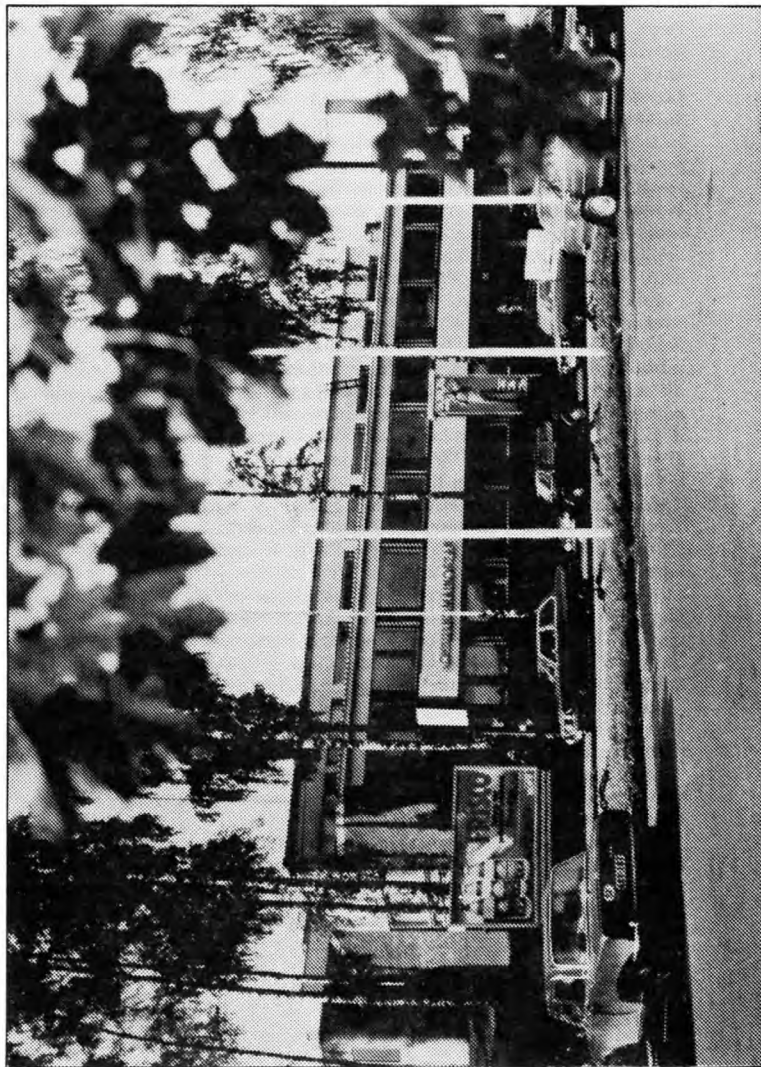
Erikoinen levinneisyys Ruotsissa on lajilla *Poecilopsis (Lycia) lapponaria*: Sisäosissa Sveanmaata laji ei ole mikään harvinaisuus useimmilla sopivilla, *B. nanaa* kasvavilla soilla. Kuitenkin laji esiintyy melko yleisenä pohjoisessa myös kuivilla, alavilla tunturinummilla, joissa on *B. nanaa*. Näiden alueiden välillä laji ehkä esiintyy harvinaisempana, mutta sitä ei ole löydetty vaikkakin toukkia olisi helppo löytää. Juuri tällä välialueella esiintyy *P. pomonaria* Ruotsissa. Se elää kuitenkin lähinnä hieskoivulla (*B. pubescens*) ja eri pajulajeilla (*Salix* sp.). Molempien lajien levinneisyys olisi mielenkiintoista selvittää tarkkaan sekä myös syy *P. lapponarian* "levinneisyysaukkoon".

On myös lajeja, joiden biologia (lähinnä ekologia) on selvitetty viime vuosina hyvin. *Anomogyna (Xestia) borealista*, jota aiemmin tunnettiin vain kolme yksilöä (1914 ja 1942) Jämtlannista (Jmt), on vuoden 1976 jälkeen todettu useita satoja yksilöitä Jukkasjärvi—Kiiruna -alueelta (TL). Laji esiintyyneen koko Ruotsin tunturiketjun alueella. Biotooppi on harva, vanha kuusimetsä, mukana usein mäntyä ja runsaasti hieskoivua (*B. pubescens*). Laji lentää korkealla kuusien latvojen tasolla ja vain harvat yksilöt tulevat alemmas jolloin niitä on vaikea erottaa runsaana lentelevästä lajista *A. laetabilis*, jonka lentoaika on hieman myöhempi vaikka onkin pääasiassa samanaikainen lajin *borealis* kanssa. Tornion Lapissa (TL) lentoaika on kesäkuun loppu — jokunen viikko heinäkuun alussa, vuorokautinen lentoaika ajoittuu iltaan ja yöhön, lähinnä 2200—2300.

Myös lajia *Synanthedon polaris* pidettiin ennen Ruotsissa harvinaisena, mutta se on sittemmin opittu tuntemaan hyvin. Lajin toukkien voitukset on helppo löytää harmaalehtisistä, matalista pajuista (lähinnä "lapponumtyypin" 0,5—1,5 metriä korkeat pensaat) lähinnä tunturikoivuvyöhykkeessä mutta myös hieman ylempänä tunturinummella. Aikuisia on vaikea löytää. Laji on yleinen aina Taalainmaalta (Dlr) pitkin tunturiketjua Lappiin asti.

Useiden muiden lajien levinneisyydessä ja biologiassa on mielenkiintoisia piirteitä, mutta useimmiten tietomme niistä ovat vähäisiä. Tällaisiin kysymyksiin toivon yhteisin ponnistuksin saatavan vastauksia, koska monet pohjoisista lajeista ovat yhteisiä Norjalle, Ruotsille ja Suomelle.

Ulkomainos Oy kauneuspilkkuna katukuvassa 70 kaupungissa.

Ulkomainos Oy
Veneentekijäntie 4
00210 Helsinki 21
Puh. (90)673246

PALJASTAVAT NEULAT: LINNÉN HYÖNTEISKOKOELMIEN ONGELMAT SELVIÄMÄSSÄ

Kauri Mikkola

Helsingin yliopiston eläinmuseo

Tutkia vanhoja neuvoja! Voiko olla tieteellisesti merkityksellistä, että jokin perhonen on pistetty toisenlaiseen neulaan kuin jokin muu? Vastaus on myönteinen, sillä neulat voivat kertoa yllättäviä historioita ja jopa tuoda ratkaisun silloin kun muut menetelmät pettävät.

Kyseessä ovat 1700-luvulla eläneen kuuluisan ruotsalaisen luonnon-tieteilijän, tieteellisen nimistön perustaja Carl von Linnén hyönteisneulat. Sotkuinen vyyhti syntyi, kun englantilainen Sir James Edward Smith osti Linnén kokoelman tämän pojalta ja ryhtyi pitämään siitä hyvää huolta. Huolenpitoon näet kuului, että kokoelmaan lisättiin uusia hyväkuntoisia yksilöitä. Tästä on syntynyt jälkimaailmalle ongelma.

Tieteellinen nimistö perustuu siihen, että lajeista on, paitsi sanallinen kuvaus, myös tyyppiyksilö, jonka mukaan lajin "henkilöllisyys", identiteetti määräytyy. Kustakin lajista käytetään pienin poikkeuksin vanhinta tälle lajille annettua tieteellistä nimeä. Lukemattomien tutkijoiden ja harrastajien harmiksi nimiä joudutaan silloin tällöin muuttamaan, kun löydetään vanhempia nimiä kuin käytetyt tai huomataan tyyppiyksilöt muiksi kuin mitä on luultu. Tämä on kuitenkin ainoa tie nimistön vakauteen, ja tärkeintä on tutkia vanhimpia, siis mm. Linnén antamia nimiä. Kansainvälinen eläintieteellinen nimistötoimikunta valvoo, että nimistösääntöjä noudatetaan.

Linnén kokoelman käyttö nimistötarkoituksiin ei ole herättänyt yleistä luottamusta. Mistä tiedetään varmasti, että tietty yksilö on alkuperäinen linneläinen eikä kokoelmaan myöhemmin lisätty? Onko ehkä Linnén huonokuntoisia yksilöitä heitetty pois parempien tieltä? Joitakin vuosia sitten huomattiin, että Linnén kokoelmassa oli lajinimen *xylostella* neulassa tavallinen kaalikoi, josta oli käytetty englantilaisen Curtisin antamaa nimeä *maculipennis*. Niinpä *Plutella maculipennis* muuttui *Plutella xylostella*ksi. Mutta oliko kyseessä varmasti Linnén tyyppiyksilö?

Englantilaiset tutkijat ovat äskettäin todenneet, että ainoat viitteet yksilöiden aitoudesta ovat: 1) missä yksilössä on Linnén itsensä kirjoittama nimilappu (mutta tämä on siirretty alkuperäiseltä paikaltaan laatiikon pohjasta yhden yksilön neulaan), 2) missä järjestyksessä yksilöt ovat (myöhemmät yksilöt lisättiin arvatenkin entisten perään) ja 3) mikä yksilö sopii parhaiten Linnén kuvaukseen. Neuvoja on pidetty niin vaihtelevan näköisinä, ettei niistä ole apua.

Linnaeus:

Smith:

Kuva 1. Linnaeuksen käyttämät neulat ovat selvästi karkeatekoisempia kuin Smithin käyttämät.

Fig. 1. Nålarna som Linnaeus använde är tydligt otympligare än Smiths nålar.

Kirjoittaja on viettänyt monia päiviä kunnianarvoisan Linnéan Societyn tiloissa Lontoossa ja tutkinut englantilaisten kansallisaarretta pyrkien selvittämään perhoskokoelman yökkösten ja mittarien nimistöä. Neulat olivat todella hyvin vaihtelevan mittaisia ja paksuisia. Satojen neulojen mikroskopointi kuitenkin auttoi, sillä asia alkoi hitaasti valjeta: neulojen valmistustavassa oli eroja. Eräissä neuloissa oli nupin alla pitkä kaulaosa ja ne olivat karkeasyisiä ja melko tylsiä. Huomiotaherättävintä oli, että niissä näkyi hiukan mutkitteleva pitkittäisvako, kahden metallin kohtaamispaikka. Nämä neulat oli ilmeisesti puristettu erilaisella tekniikalla kuin Smithin aikaiset, sileämmät neulat (ks. kuva).

Neulojen jakaantuminen oli merkittävää: näitä "vakoneuloja" oli Linnén nimilappua kantavissa yksilöissä sekä tavallisesti niiden takana olleissa levittämättömissä ja etiketittömissä yksilöissä. Näissä oli joskus muunkinlaisia, hyvin vanhahtavia neuloja. Mikä tärkeää: siisteissä levitettyissä, tavallisesti Anglia (Englanti) -etiketein varustetuissa yksilöissä oli sileämpiä, terävämpiä ja lyhytkaulaisia neuloja. Siis: sekä Linnén etiketein varustetut että muut levittämättömät yksilöt ovat peräisin Linnén kokoelmasta! Smithin järkevänä menetelmänä on ilmeisesti ollut lisätä kokoelmaan vain etiketöityjä yksilöitä, joten etiketttömyys on linnéläisyyden merkki!

Samalla selvisi monta hankaluutta. Linnén kokoelmassa on aikailla yksilöitä, jotka eivät kuulu totuttuun lajiin. Osoittautui, että nämä olivat lähes poikkeuksetta kokoelmaan jälkeinpäin lisättyjä. Linné taas on tietenkin saanut muilta tutkijoilta toisenlaisessa neulassa olleita hyönteisiä. Niinpä merkillinen viistosti katkaisemalla terotettujen neulojen historia selvisi. Kahden tällaiseen neulaan pistetyn lajin kuvauksessa Linné mainitsee maan lisäksi henkilönimen: N. Vandelli oli Italiasta lähettänyt tällaisia yksilöitä Linnélle, ja ne olivat siis aitoja linnéläisiä.

Neula-analysin avulla melko kaoottiselta ja epävarmalta näyttänyt tilanne on melkoisesti selkiytynyt: nyt voimme luottaa siihen, että Carl von Linnén kokoelmassa on edelleen jäljellä suuri määrä alkuperäisiä tyyppiyksilöitä, ja osamme myös erotella ne muista. Ruotsissa olevia kokeelmia, joissa pitäisi olla linnéläisiä yksilöitä, voidaan myös tutkia paremmin mahdollisuuksin. Täysin avoimena on vielä, mistä Linné sai hyönteisneulansa ja missä ylipäänsä tuohon aikaan valmistettiin hyönteisneuloja.

Nålarna avslöjar problemen i Linnés insektsamling

Kan det ha vetenskapligt intresse att undersöka nålar? Svaret är jakande, nålarna kan avgöra då andra metoder misslyckas. Det är frågan om Carl von Linnés, den vetenskapliga nomenklaturens grundares nålar. Förvirringen började då engelsmannen Sir James Edward Smith inköpte Linnés samling av dennes son och började ta väl vara på samlingen genom att tillägga nya i gott skick varande exemplar, vilket ledde till problem för eftervärlden.

Den vetenskapliga nomenklaturen grundar sig på att arterna vid sidan av en skriftlig beskrivning har ett typexemplar, vilket fastställer artens identitet. För varje art används med smärre undantag det äldsta givna vetenskapliga namnet. Till förfång för forskarna och amatörerna måste namnen då och då ändras när äldre namn än de använda uppdagas eller då typexemplaren befinnes vara andra än man trott (t.ex. *xylostella - maculipennis*). Därför är det viktigt att undersöka de äldsta, bl.a. namnen som givits av Linné på 1700-talet.

Man har icke helt kunnat lita på att använda Linnés samling för nomenklaturändamål eftersom man icke kunnat veta om att exemplar är Linnés original eller senare tillfört samlingen. Möjligen har sämre exemplar hos Linné ersatts med bättre.

De enda beläggen för exemplarens äkthet syns vara: 1) vilket exemplar som bär en etikett skriven av Linné själv, 2) den ordning i vilken exemplaren står samt 3) det exemplar som bäst passar in på Linnés beskrivning.

Författaren har tillbringat flere dagar hos den ärevärdiga Linnéan Society i London i akt att studera nomenklaturen hos nattflyn och mätare. Efter mikroskopering av 100-tals nålar klarnade det att det förelag skillnader i dessas framställning. Endel nålar hade en längre halsdel under knoppen samt var därtill mera grovfibriga och tämligen trubbiga uppvisande samtidigt en metallfog på längden (Fig. 1). Dessa var förmodligen framställda med annorlunda teknik än Smiths nålar. Nålarna med fog förekom hos exemplar med Linnés etikett samt vanligen hos opererade och oetiketterade exemplar vilka stod placerade efter dessa, vidare fanns bland dem även annorlunda nålar, vilka verkade vara av gammalt ursprung.

Vackert preparerade, vanligen med "Anglia" etiketterade exemplar hade oftast slätare och vassare nålar med kort halsdel. Det förefaller som om Smith blott konsekvent skulle ha tillfört samlingen etiketterade exemplar till skillnad från Linnés oetiketterade material varför senare tillförda, icke till Linnés samling hörande exemplar härigenom kan avslöjas.

Även nålar av annan typ förekommer hos Linné, då denne fått material av andra forskare, t.ex. ett speciellt sätt att vässa nålar är kännetecknande för italienska exx. sända av N. Valdelli.

Med stöd av nålanalysen kan man sluta sig till att en stor del av typexemplaren i original återstår, dessa kan även urskiljas från de övriga. I Sverige befintliga samlingar med exemplar av Linné kan undersökas med bättre framgång trots att man ej har en aning om varifrån Linné fått sina insektnålar, och ännu mindre om var dylika överhuvudtaget framställdes.

Adelphella-kysely

Olen onnistunut jäljittämään n. 10 exx. *Nephopterix adelphellaa* seuraavista kokoelmista: Aalto, Karvonen, Krogerus, Laasonen, Löfgren, Teriaho. Ainakin osa näistä kuuluu todellisuudessa lajiin *Nephopterix fumella* (Eversman, 1844). Minua kiinnostaisi kovasti selvittää asia Suomen löytöjen osalta ja siksi esitänkin:

a) jos nimesi puuttuu listasta, voisitko ilmoittautua;

b) jos et itse ehdi/osaa/halua selvittää kumpaan lajiin yksilösi kuuluu, olen valmis sen tekemään, myös GP:n avulla, jos niin haluat ja/tai suostut.

Ilmoitus mieluummin kirjeitse osoitteella: Vyökatu 9 B 13, 00160 .HKI 16 (tai puhelimitse iltaisin 90-630 395).

Ystävyydellä (ja innostuneena)

Erkki M. Laasonen

Vaihtoyhdistyksen vuosikokous

Vaihtoyhdistyksen vuosikokous pidetään **lauantaina** 27.11.1982 klo 10.30 Helsingin yliopiston eläinmuseon suuressa luentosalissa, P. Rautatiekatu 13, Helsinki 10, sekä vaihtotilaisuus samassa paikassa n. klo 12 alkaen. Vaihtoon jätettävät hyönteiset voi tuoda samalla kertaa.

Tervetuloa

Puheenjohtaja

Seuran kirjasto

Bapttriassa 1/82 pyydettiin jäseniä palauttamaan kaikki kirjaston kirjat luettelointia varten. **Kirjoja on vielä palauttamatta**; mikäli olet lainannut kirjan (tai kirjoja) kirjastostamme etkä vielä ole sitä palauttanut, niin tee se pikimmiten. Palautusosoite: Miika Vuola, Aallonhuippu 10 F 52, 02320 ESPOO 32 (tai tuo kirja marraskuun kokoukseen). Mikäli mahdollista kirjasto avataan jäsenille **marraskuun kokouksessa, 10.11.1982**. Ajan tasalla oleva luettelo lainattavista kirjoista pyritään julkaisemaan talven kuluessa samoin kuin lainausohjeet.

Miika Vuola

HAVAINTOJA *LYCIA LAPPONARIAN* AKTIVITEETISTA

Hannu Saarenmaa

Lycia lapponaria ja sen sisarlaji *L. pomonaria* ovat paksuruumiisia mittariperhosia, joiden naaraat ovat siivettämiä. Varsinkin *L. lapponaria* on poikkeuksellisen omalaatuiset elintavat. Niiden ja pohjoisen levinneisyytensä vuoksi sitä pidettiin vielä noin 10 vuotta sitten melkoisena harvinaisuutena. Viime vuosina kuitenkin havaintoja on kertynyt ja lajin elintapoja on opittu paremmin tuntemaan. Selostan niitä seuraavassa.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimus perustuu seuraaviin havaintoihin:

1. PK:Kitee, 678:64 (N61.96, E29.86) 08.05.1976, J. Lehtoviita, H. Saarenmaa & M. Vuola. Parveilusta kerättiin 26 ♂♂ ja rungoilta 7 ♀♀, joista osan havaittiin erittävän feromonia parveilun aikana. Tultaessa suolle klo 20.30 oli parveilu käynnissä ja se loppui kuin taikauskusta klo 20.50 auringon mentyä vaaran varjoon. Yksittäisten perhosten pyydystyshetkiä ei merkitty muistiin, päinvastoin kuin seuraavissa havaintosarjoissa. Tästä johtuen näiden havaintojen paino on laskuissa vähennetty viidennekseen.

2. PP:Rovaniemen mlk, 7372:440 (N66.40, E25.82), 08.05.—03.06.1980, H. Saarenmaa. Parveilua seurattu 12 iltana noin klo 20.30—22.30. Kaikkiaan kerättiin 17 ♂♂ ja 2 ♀♀.

3. Sama paikka kuin edellä, mutta 17.05.1981. Kerättiin 2 ♂♂.

4. PP:Kempele, 720:43 (N64.88, E25.67), 06.—14.05.1981, J. Kyrki, J. Karvonen & J. Itämies. Havainnoitu 5 iltana noin klo 19—22. Yhteensä saatu kiinni 15 ♂♂.

5. KemL (KiL): Kolari, Teuravuoma, 7468:361 (N67.16, E23.48), H. Saarenmaa. Havainnoitu 23.05.1982 klo 21.30—23.10. Lämpötila +8°C, puolipilvistä. Lennosta 1 ♂ ja mäntyjen rungoilta 1 ♂ ja 4 ♀♀.

Kaikki kellonajat ovat 3 h Greenwichin keskimeridiaaniaikaa edellä, nk. kesäaikaa.

Auringon korkeus, k , on laskettu kaavasta

$$k = \arcsin(\sin f \sin d + \cos f \cos d \cos(h+p)),$$

missä f = leveysaste, d = auringon deklinaatio, h = tähtiäika ja p = pituusaste (ks. esim. NEWCOMB 1960). Suureet d ja h on saatu teoksesta "The Nautical Almanac".

Esiintymispaikat

Lajin levinneisyys on pohjoinen: Suomessa sen eteläraja kulkee suunnilleen linjalla Vaasa—Kotka. Muutamia havaintoja on tämän eteläpuoleltakin, jopa V:Vahdosta asti (M. Vuola).

Kuva 1. *Lycia lapponarian* biotooppia Kiteellä. Tupasvillarämeojikko.
Fig. 1. *Lycia lapponarias* biotop i Kitee. Risbevuxen moss med ängsull.

Lajin biotooppia ovat etelässä rämeet. Sopivia suotyypppejä ovat iso-varpuiset, lyhytkortiset ja tupasvillarämeet (kuvat 1 ja 2). Pohjoisessa sitä tavataan myös tunturipaljakalla ja -koivikoissa. Ainoa yhteinen nimittäjä biotoopeille on vaivaiskoivun (*Betula nana*) esiintyminen. Tämä on ilmeisesti lajin tärkein ravintokasvi luonnossa. Kasvatuksessa toukat menestyvät myös muilla koivuilla ja mustikalla. SEPPÄSEN (1954) mukaan ravintokasveja ovat myös kanerva, puolukka ja suopursu.

L. lapponarian sisarlajia *L. pomonariaa* ei koskaan tavattane rämeiltä, vaan sen luonteenomaisia biotooppeja ovat koivumetsät. Tunturikoivikoissa lajit esiintyvät samalla biotoopilla.

Puustoisilla soilla ja tunturikoivikoissa *L. lapponaria* lepää päivisin puiden rungoilla. Varsinkin naaraita ja kopuloita löytää runsaiten noin 0,5 metrin korkeudelta auringon puolelta. Kirjoittajan 2-vuotias tytär on kerran löytänyt lajin naaraan Pallaskeron paljakalta istumasta ison kiven eteläsivustalla.

Esiintymisajankohta

Lycia lapponaria on liikkeellä varhain keväällä lumen juuri sulettua. Se ei ole yhtä aikainen kuin esim. *Archiearis parthenias* ja *Eriogaster lanestrus*. Kun 1980 ensimmäiset *L. lapponariat* löytyivät Rovaniemellä 11.05., koivujen oksissa oli jo löydettävissä *E. lanestrismunastoja*.

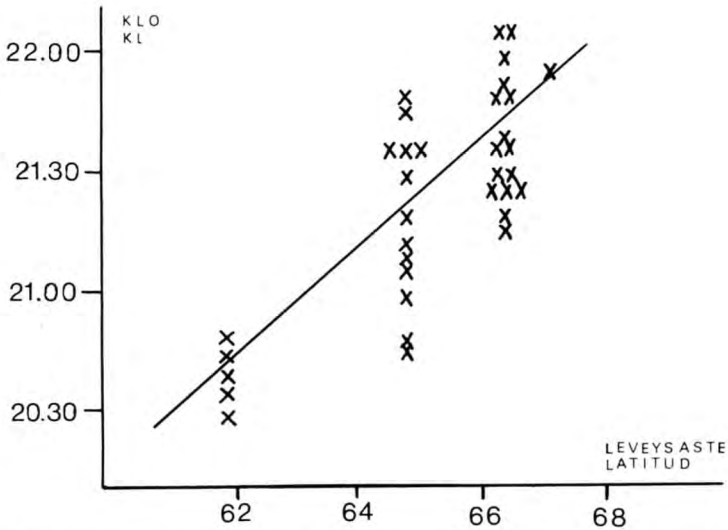
Kuva 2. *Lycia lapponarian* biotooppia Rovaniemen mlk:ssa. Isovarpuinen räme.

Fig. 2. *Lycia lapponarias* biotop i Rovaniemi lk. Storrisig moss.

Vuonna 1980 lento jatkui Rovaniemellä 28.05. asti ja kesti siten noin 2,5 viikkoa. PALMQVISTin (1975) mukaan *L. lapponaria* on Ruotsin Lapissa myöhäisempi laji kuin *L. pomonaria*. Kirjoittajan Kaakkois-Suomessa ja Länsi-Lapissa tekemien havaintojen mukaan lajit lentävät yhtä aikaa.

L. lapponarian vuorokausirytmii on erityisen mielenkiintoinen. Parveilu kestää vain noin puoli tuntia. Perhonen lentää sitä myöhemmin illalla, mitä pohjoisempaan ollaan, koska aurinko on tuolloin samalla korkeudella myöhemmin kuin etelämpänä (kuva 3). Lennon ajoittuminen riippuukin auringon korkeudesta (kuva 4), joka on havaintoaikana paikasta riippumaton vakio. Kuvan 4 lievästi nouseva trendi ei ole merkitsevä. Keskimäärin aurinko on lennon aikana $4^{\circ}27'$ taivaanrannasta. (Kulma vastaa ojennetussa kädessä pidetyn Abloyavaimen kokoa.) Havaittu minimi on $2^{\circ}08'$ ja maksimi $7^{\circ}31'$. Samalla paikalla lennon vuorokaudenaika siirtyy kevään mittaan myöhemmäksi auringon laskuajankohdan myötä ($r=0,637$; $P < 0,001$). Etelä-Suomessa parveilu päättyy, kun auringon laskuun on noin tunti aikaa.

Lyhyen parveiluajankohdankin puitteissa liikehtiminen vaikuttaa pulssinomaiselta: yhtäkkiä voi näkyvissä olla useita koiraita, välillä kuuluu taas jonkin aikaa, jolloin mitään ei näy.

Kuva 3. *Lycia lapponarian* lentoajan riippuvuus leveysasteesta, $r=0,779$; $P < 0,001$.

Fig. 3. *Lycia lapponarias* flygperiod i avhängighet av latitud, $r=0,779$; $P < 0,001$.

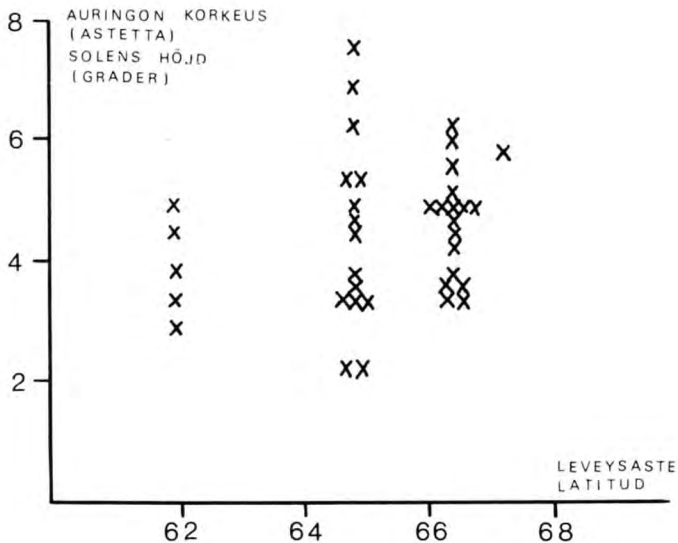
Tutkimatta on jäänyt, parveileeko laji myös aamuyön tunteina, jolloin valaistus on iltaa vastaava. Pilvisinä iltoina ei parveilua ole havaittu. Kylmin lämpötila, jossa perhosten on vielä havaittu lentävän, on noin $+4^{\circ}\text{C}$. *L. pomonarian* on havaittu voivan lentää vielä -2°C :ssa (PALMQVIST 1975).

VALLEN (1946) mukaan *L. lapponaria* lentää tuntia ennen auringon laskua. *L. pomonarian* lento ajoittuu klo 20 ja 23 välille Kiirunan seudulla Ruotsin Lapissa PALMQVISTIN (1975) mukaan, ja sen lennon huippu on juuri ennen auringon laskua klo 21 (kellonajat ovat ilmeisesti sikäläistä kesäaikaa). Kirjoittaja havaitsi Pallaskerolla 27.05.1982 *L. pomonarian* lentävän tunturikoivikoissa klo 24 aikoihin. Kaakkois-Suomessa *L. pomonaria* tulee yöllä valolle. Myös *L. lapponariaa* kirjoittaja on yrittänyt saada valolle, mutta ilman tulosta.

Tarkastelua

Lycia lapponarian tapoihin kuuluva oleskelu auringossa on ilmeisen edullista sen energiabudjetin kannalta. Lajin muutkin ominaisuudet — paksu, tumma ja karvainen ruumis sekä naaraiden siivettävyys — ovat tyypillisiä arktisen hyönteisen ominaisuuksia (vrt. DOWNES 1965).

Evoluutiossa lajien synnyn oletetaan yleensä tapahtuvan eri alueilla, kun aiemmin yhtenäinen levinneisyysalue pirstoutuu. Olettakaamme lajien *Lycia lapponaria* ja *L. pomonaria* eriytymisen tapahtuneen näin esim.

Kuva 4. *Lycia lapponarian* lentoaktiiviteetti leveysasteen ja auringon korkeuden funktiona. Auringon korkeus on vakio havaintoaikana.

Fig. 4. *Lycia lapponarias* flygaktivitet som funktion av latitud och solhöjd. Solhöjden är konstant under observationsperioden.

jääkausien aikana. *L. lapponaria* lienee tuolloin elänyt tundralla ja *L. pomonaria* metsäisemmillä alueilla. Jälkimmäisen yöllä tapahtuva lento lienee alkuperäinen käyttäytymistapa. Puuttomilla rämeillä ja tundralla ilta viilenee varsinkin keväällä nopeasti. Parveilun edellytykset ovat siten yöllä huonommat kuin illalla auringon vielä paistaessa. *L. lapponarian* ilta-auringossa tapahtuvaa parveilua voitaneen tämän vuoksi pitää sopeutumisenä mikroilmastoon.

Kirjallisuus

DOWNES, J.A. 1965: Adaptations of insects in the arctic. — Ann. Rev. Ent. **10**, 257-274.

The Nautical Almanac. 1976, 1980, 1981, 1982. — Her Majesty's Stationary Office, London.

NEWCOMB, S. 1960: A compendium of spherical astronomy. — Dover Publ., New York.

PALMQVIST, G. 1975: Anteckningar om *Poecilopsis pomonaria* (Lep., Geometridae). — Ent. Tidskr. **96** (3-4), 178.

SEPPÄNEN, E.J. 1954: Suomen suurperhostoukkien ravintokasvit. — Animalia Fennica **8**, 1-416, WSOY, Porvoo.

VALLE, K.J. 1946: Suurperhostet **4**. — Animalia Fennica **5**, WSOY, Porvoo.

Observationer över *Lycia lapponiaris* aktivitet

L. lapponaria har ovanliga levnadsvanor och nordlig utbredning varför arten ännu för 10 år sedan betraktades som raritet, men på senare tid har man lärt känna arten bättre.

I huvudtexten anger författaren 5 observationstillfällen med orter, datum och klockslag, då sammanlagt 62 ♂♂ och 13 ♀♀ tillvaratagits av i texten nämnda samlare.

L. lapponaria har nordlig utbredning, ungefär norr om linjen Vasa—Kotka om än ströfynd längre söderut finns. Söderut är biotopen risbevuxna mossar med lägre vegetation och ängsull (bild 1 och 2). Nordligare förekommer den i björkregionen och på kalvfället. Larven lever på *Betula nana*.

Systerarten *L. pomonaria* anträffas aldrig på kärrmark utan däremot i björkskogar, i fjällbjörkskogarna finns arterna på samma biotop.

I trädbevuxna kärr och fjällbjörkskog sitter honorna av *lapponaria* på stammar, där dessa samt copulor kan hittas på ungefär 0,5 m höjd på solsidan.

L. lapponaria uppträder tidigt på våren strax efter snösmältningen men något senare än *A. parthenias* och *E. lanestris*, vars ägg kunde hittas på björkkvistar 11.05.1980 då de första *lapponariorna* hittades i Rovaniemi. Flygningen pågick i Rovaniemi ungefär 2,5 veckor. PALMQVIST anger att *lapponaria* i svenska lappmarken är senare än *pomonaria*, enligt författarens observationer i Sydöstra Finland och Västra Lappland flyger arterna samtidigt.

L. lapponiaris dygnsrytm regleras av solhöjden och artens svärmning, vilken räcker ungefär 0,5 timme, infaller desto senare ju längre norrut den befinner sig eftersom flygtiden bestäms av solhöjden, i medeltal är solen 4°27' (mellan 7°31' och 2°08') ovanför horisonten vid *L. lapponiaris* flygning. I Södra Finland slutar flykten ungefär 0,5 timme före solnedgången.

Flygningen är ofta plötslig och pulsartad, många hanar visar sig samtidigt för att emellanåt vara helt försvunna. Under molniga kvällar har flygning ej iakttagits, vidare saknas uppgifter från morgonnatten, då ljuset motsvarar kvällsljuset. +4°C är den kallaste temperatur då flygning setts, PALMQVIST anger minimitemp. —2°C för *L. pomonaria*, samt flygtid mellan kl. 20 och 23, med flygtoppen invid kl. 21 i trakten av Kiruna.

Förf. har sett *L. pomonaria* flyga i fjällbjörksgogen vid kl. 24-tiden och arten kommer i Sydöstra Finland till ljus, men försöken att ta *L. lapponaria* på ljus har däremot varit fruktlösa.

Det är uppenbart gynnsamt för *L. lapponaria* att vistas i kvällssolskenet ur energisynvinkel, då den häriga kroppen samt den vinglösa honan betyder på arktisk anpassning. *L. lapponaria* har möjligen under istiderna levt på tundran, där kvällstemperaturen snabbt kallnar, medan *L. pomonaria* varit ett skogsdjur, varvid den förra anpassat sig till att flyga i kvällssolen i enlighet med mikroklimatet, medan *pomonaria* bibehållit den ursprungliga flygtiden med huvudvikt på nattflygning.

ML

KOKOUSSELOSTUKSIA

Toukokuun kuukausikokous pidettiin 12.05. vakiintuneeseen tapaan eläinmuseon suuressa luentosalissa alkaen klo 18.30. Puhetta johti Kauri Mikkola, sihteerinä Christer Hublin ja paikalla 112 kuulijaa. Aluksi todettiin ohjelmanmuutos: aiemmin esitettäväksi ilmoitettu monarkkiperhosen elämää esittelevä filmi oli jäänyt saapumatta ja sen tilalla nähtiin diasarja samasta perhostesta. Ilmoitusasioissa puheenjohtaja toi terveiset SEL:n kokouksesta Cambridgestä kertoen seuramme kunniapuheenjohtajan, prof. Esko Suomalaisen tulleen valituksi SEL:n kunniajäseneksi; edelleen muistutettiin käynnissä olevista kartoituksista (run-

sausvaihtelututkimus, UTM-ruutuselvitys), todettiin kovakuoriaisvaihtopisteluettelon ilmestyneen (saatavissa Hyönteisvaihtoyhdistyksestä) ja esiteltiin joitakin uusia kirjoja.

Illan esitelmänä kuultiin Esko Suomalaisen alustus ”Kesien 1980-81 toiset sukupolvet”. Seuranneessa vilkkaassa ja spekulatiivisessa keskustelussa todettiin mm. vaikeus erottaa pitkä lentoaika ja mahdollinen toinen sukupolvi ilmiöinä toisistaan, etenkin kun muutamien lajien esiintyminen näyttää ainakin paikoitellen olevan kaksihuippuista (*Thera obeliscata*, *Epirrhoe galiata*). Katsottiin voitavan pitää kontrollina tässä suhteessa kasvatustuloksia ja lämpimien kesien havaintoja. Edelleen todettiin, että käytössä oleva tietojenkeruulomake on ilmeisesti osin ymmärretty väärin ja esim. jätetty ilmoittamatta säännöllisesti kahtena sukupolvena esiintyviä lajeja koskevia havaintoja. Tärkeimpänä tekijänä toisten sukupolvien esiintymistä säätelemässä pidettiin touko-kesäkuun lämpöä. Muutamien lajien (esim. *Artogeia napi*, *Idaea seriata* ja *Gymnoscelis rufifasciata*) katsottiin voivan esiintyä suotuisina vuosina kolmenakin sukupolvena meillä.

Keskustelun jälkeen siirryttiin katsomaan diakuvia monarkkiperhosten talvehtimisalueelta Meksikosta puheenjohtajan johdolla. Talvehtiminen tapahtuu tietyillä melko rajoitetuilla alueilla suurina joukkoina tietyissä puissa. Huomattava osa yksilöistä kuolee tänä aikana mm. pakkaseen. Suurimmat alueita uhkaavat vaarat ovat turismi, luonnonvalokuvaajat sekä metsänhoidolliset toimenpiteet.

Väliajan jälkeen seuran jäsen, valokuvaaja Kari Virtanen esitti joukon ottamiaan perhoskuvia. Hienoja kuvia katsottaessa todettiin ammattitaidolla ja kärsivällisyydellä voitavan päästä hyvin tuloksiin eikä huumauttamiseen, jäädyttämiseen, keinotekoisin asetelmiin tai muuhun vilppiin tarvitse ”turvautua”.

Tiedonannoissa puheenjohtaja Mikkola aluksi kertoi hyönteisneuloja koskevista havainnoistaan Linnén kokoelmassa (ks. s. 67). Lisäksi ilmoitettiin joitakin havaintoja edellisiltä vuosilta. — Kevätlajeista keskusteltaessa todettiin perhosten liikkeellelähden olleen hidasta, mutta toisaalta oli tehty havaintoja poikkeuksellisen aikaisista yksilöistä: *Archiaris (Brepfos)* sp. Tammisaari 27.03., *Xanthorhoe fluctuata* 25.04. Helsinki, *Discestra trifolii* 08.05. Kirkkonummi ja *Acronicta rumicis* 11.05. Kauniainen. Ns. vaeltalajeja oli todettu vähän, vain joitakin yksilöitä *Plutella xylostella* ja yksi *Pieris brassicae*. Lisäksi tyypillistä Sisä-Suomen lajia *Cerastis leucographa* oli saatu enemmältikin pitkin rannikkoa ja maan aivan eteläistä osaa.

Jäsenistöasioita käsiteltäessä otettiin tavanomaisten ehdotusten ja hyväksyttävien henkilöiden lisäksi esille hallituksen ehdotus kirjeenvaihtajajäsenten kutsumiseksi. Kokouksen päätöksen mukaisesti Baptria postitetaan tulevaisuudessa ”Jäsenistö”-osastossa mainituille ulkomaisille lepidopterologeille.

Kokousten lopussa pidettiin melko mukavasti tuottanut perhoshuutokauppa seuran stipendivarojen hyväksi. Korkeimmiksi summat nousivat *Eupithecia groenblomin* ja *Hada staudingerin* kohdalla — noin 70 markkaa yksilöltä. Aivan loppuksi puheenjohtajan toivotettua saaliikasta kesää kokousväki hajaantui kesälaitumilleen.

Syyskuun kuukausikokouksessa 15.09. johti puhetta Kauri Mikkola ja vs. sihteerinä toimi Leena Laasonen. Läsä eläinmuseolla oli 92 jäsentä. — Ilmoitusasioissa tuotiin terveisiä suomalaisvirolaisesta entomologisymposiosta ja pohjoismaisesta hyönteiskongressista. Edelleen todettiin jäsenkuntaa kohdanneen kaksi merkittävää nimitystä: Kalle Wettenhovi on myönnetty kanslianeuvoksen arvonimi ja Olli Lehto on valittu kansainvälisen matemaatikkojärjestön IMU:n puheenjohtajaksi.

Illan esitelmänä kuultiin Erkki Laasosen yhteenveto kuluneen kesän lapinhavainnoista, joista lyhennelmä seuraavassa numerossa. Jäsenasioissa ilmoitettiin tavanomaisten asioiden ohella hallituksen myöntäneen seuran 6. ja 7. kultaisten ansiomitalin toukokuun kokouksen jälkeen merkkipäiviansä viettäneille seuran kahdelle perustajajäsenelle, tohtori Robert v. Bonsdorffille ja rakennusmestari Erkki O. Peltoselle.

Muissa mahdollisissa asioissa hallitus lausui loppukesästä kaakkois-suomalaisessa sanomalehdessä olleen kahden seuran jäsenen haastattelun johdosta toivomuksen, että ”jäsenet antaessaan lausuntoja julkiselle sanalle harkitsevat sanojensa sisältöä tarkasti, jotta vältetään todellistakin yksipuolisemman kuvan muodostuminen suuren yleisön silmissä seuran ja sen jäsenten toiminnasta”. Haastattelussa jäsenet mm. kertoivat pitävänsä eräällä paikkakunnalla kolmattakymmentä kestoalvalorysää ja saavansa viikossa viisi kenkälaatikollista perhosia.

Lokakuun kuukausikokous — perinteinen tiedonantokokous — pidettiin eläinmuseolla 13.10. Puheenjohtajana toimi Kauri Mikkola, pöytäkirjan laati Christer Hublin ja kesän saalista puimassa oli 106 jäsentä.

Aluksi käytiin läpi suurperhossaalista. Kesän ”helmiä” olivat *Nymphalis polychloros* (1), *Lithosia quadra* (1), *Chersotis andereggii* (1), *Xanthia gilvago* (1) ja *Phragmatiphila nexa* (1). Ns. hyvistä lajeista ilmoitettiin runsaammin löytöjä seuraavista lajeista: *Discoloxia blomeri* (80), *Campaea margaritata* (70), *Pelosia muscerda* (120), *Spaelotis suecica* (45), *Apamea anceps* (useita satoja), *Apamea scolopacina* (30), *Hydraecia ultima* (50) ja *H. petasitis* (toista sataa) sekä *Autographa mandarina* (75). Mielenkiintoista oli todeta useita löytöjä mm. lajeista *Habrosyne pyritoides* (10), *Scopula corrivalaria* (3 samalta biotoopilta), *Eupithecia expallidata* (ilmoitettu kymmeniä), *Peribatodes secundaria* (4) ja *Bena prasinana* (3). Kokonaan puuttuivat *Scopula rubiginata* ja *S. decorata* (jälkimmäistä ei ilmeisesti saatu kymmeneen vuoteen), *Aplocera plagiata*, *Cleorodes lichenaria* ja *Actinotia hyperici*. — Merkittävimpiin pikkuperhoshavaintoihin palataan seuraavassa numerossa.

Jäsenistöasioissa todettiin tavanomaisten ehdotusten ja hyväksymisten ohella Risto Haverisen ilmoittaneen eroavansa seuran jäsenyydestä. Tässä yhteydessä hallitus tiedottaa ao. henkilön löytöihin liittyvien tutkimusten loppuvan ja saatujen selvitysten valossa pidettävän niitä epäluotettavina.

Aiempiä vuosia koskevissa tiedonannoissa mm. peruutettiin ilmoitus yhdestä lajista (*Mompha langiella*) ja todettiin *Nephterix adelphella*-nimellä kulkeneiden yksilöiden ainakin joissakin tapauksissa kuuluvan läheiseen *N. fumella* -lajiin (vrt. s. 70).

JÄSENISTÖ

Kuukausikokouksessa 5/82 (12.05.1982) Hallitus esitti kutsuttaviksi kirjeenvaihtajajäseniksi (säännöt § 5) seuraavia henkilöitä: Ingmar Svensson (Ruotsi), Magne Opheim (Norja), Povilas Ivinskis (Liettua), Michelson (Viro), Teet Ruben (Viro), V. Skvortsov (Viro), I.L. Suchareva (Leningrad), Aleksandr Sulcs (Latvia), Jaan Viidalepp (Viro) ja J. Vilbaste (Viro) sekä syyskuussa ehdotettu Tiit Marnot (Viro). Kokous hyväksyi hallituksen ehdotuksen kirjeenvaihtojäsenten kutsumiseksi esitetyllä tavalla. Jäseniksi hyväksyttiin viime kokouksessa ehdotetut Dick Hallbäck, Hans Hellberg, Harri Mäkelä, Mika Nissinen, Matti Piirainen, Jari Suokas, Jouni Takala ja Jarmo Tikka sekä 15 vuotta täyttäneet Asko Haahtela, Markku Kunnari ja Julle Westerberg. Jäseniksi ehdotettiin Jaakko Huusko, Jari Huusko, Pekka Malinen, Bjarne Skule (Tanska) ja Esa Weissmann sekä alle 15-vuotiaat Toni Björkholm, Juha Korpa, Jaakko Kullberg, Jari Lewandowski, Janne Marno, Petteri Pusa, Esa Ström, Petri Vainio ja Roger Wallenius.

Kuukausikokouksessa 6/82 (15.09.1982) hyväksyttiin edellisessä kokouksessa esitetyt kirjeenvaihtajajäsenet. Lisäksi hyväksyttiin edellisessä kokouksessa esitetyt Jaakko Huusko, Jari Huusko, Pekka Malinen, Bjarne Skule (Tanska) ja Esa Weissman sekä 15 vuotta täyttäneet Antti Auno, Mikko Frilander, Jaakko Kullberg, Harri Kuussaari, Tapio Salo, Pekka Tiihonen ja Petri Vainio. Jäseniksi ehdotettiin Jouni Hatakka, Iiro Kakko, Jorma Kalervo Kelo, Pirjo Leppänen, Jari Mahlio, Aarne Olavi Saarinko, Jukka Sihvo, Seppo Eerik Suominen ja Timo Juhani Wegelius sekä alle 15-vuotiaat Jari Juhani Leivo, Mikael Nieminen, Kai Selroos, Niko Tiula ja Riku Tiula. Jäsenyydestä ovat eronneet omasta pyynnöstään Anders Svartström sekä jäsenmaksunsa maksamatta jättäneet Jari Olavi Majander ja Juha Winter.

Kuukausikokouksessa 7/82 (13.10.1982) jäseniksi hyväksyttiin Jouni Hatakka, Iiro Kakko, Jorma Kalervo Kelo, Pirjo Leppänen, Jari Mahlio, Aarne Olavi Saarinko, Jukka Sihvo, Seppo Eerik Suominen ja Timo Juhani Wegelius sekä 15 vuotta täyttäneet Mikko Keramaa, Esa Munne ja Pekka Saarinen. Jäseniksi ehdotettiin Antti Haarto, Ismo Hämäläinen, Paavo Kumpulainen, Harri Pitkäranta, Timo Pylvänäinen, Mirja Salminen, Mikko Suominen ja Yrjö Tikka sekä alle 15-vuotiaat Kalle Alanen, Ari-Pekka Adler, Petri Alatalo, Pasi Ekman, Mika Fagerlund, Jari Itkonen, Harri Kurki, Marko Leppänen, Sami Mantere, Miika Mustonen, Harri Ovaskainen, Jarkko Ravi, Tomas Roslin, Kalevi Savinainen, Juha Santa ja Jari Sjöblom.

CH

Keskustelua

SPS:n toiminnasta

Christer Hublin

”Maamme perhoskeräilijäin keskuudessa on jo kauan tunnettu, että kiinteä kaikkia lepidopterologejamme yhdistävä side puuttuu. Kumpikin hyönteistieteellinen seuramme yhdistää osan keräilijöistä piiriinsä, mutta joukossamme on varmaan runsaasti sellaisia keräilijöitä, varsinkin ei-ammattibiologeja, jotka mielellään vaihtaisivat ajatuksiaan myöskin sellaisista vähemmän tieteellisistä alansa kysymyksistä, joita on vaikea sisällyttää varsinaisten hyönteistieteellisten seurojemme ohjelmaan. ... perhosia harrastava nuorisovain poikkeustapauksissa voi osallistua näiden seurojen toimintaan ...”

Näillä sanoilla alkoi kirje, joka keväällä 1955 johti Suomen Lepidopterologisen Kerhon perustamiseen noin kuudenkymmenen lepidopterologin voimin. On mahdotonta — varsinkin nuoremman polven jäsenille — tietää kaikkia taustatekijöitä tuolle tapahtumalle, mutta vaikuttaa siltä, että johtavana ajatuksena on ollut luoda yhteys nimenomaan harrastajien välille. Kun tarkastelee nykyistä jäsenluetteloa, sekä sen pituutta että ammattijakaamaa, voi todeta, että päämäärien saavuttamisessa on ilmeisesti onnistuttu melko hyvin: laajasta jäsenkunnasta valtaosa on laskettavissa harrastajiksi. Edelleen ilmeisesti yhdysiteenä toimimisessa on onnistuttu, koskapa myös monet harrastuksensa ei-aktiivissa vaiheessa olevat lepidopterologit säilyvät jäseninä (vuosimaksun ja jäsenyyden tuomien etujen välisen suhteen täytynee olla varsin edullinen). Jotta tilanne säilyisi yhtä hyvänä tai paraneisi, edellyttää se meiltä jokaiselta ainakin tiettyä perusaktiivisuutta: ilmoittaa havaintonsa ja tarvittaessa ottaa vastaan seuran toiminnan kannalta välttämättömiä luottamus- ja vastaavia toimia. Mielestäni jäsenyys jo sinänsä velvoittaa siihen; se oikeuttaa paitsi tiettyjen etujen nautintaan myös edellyttää sovitujen pelisääntöjen noudattamista. Jos jäsenet lisääntyvästi poikkeavat tästä, toiminta käy aluksi ei-kattavaksi, sitten epätarkoituksemukaiseksi ja lopulta mahdottomaksi.

Tieteestä

SPS:n kaltaisessa harrastelijapohjaisessa yhdistyksessä yksittäisen jäsenen tieteellinen toiminta useimmiten rajoittuu osallistumiseen suurempiin projekteihin esim. aineiston keräämisen muodossa. Mielestäni tämän enempää rivijäseneltä ei ole syytä lähteä vaatimaan; tämäkin jo edellyttää jatkuvaa muistiinpanojen tekemistä ja niiden käyttöönluovuttamista ja julkaisemista. On syytä tulevaisuudessa pyrkiä helpottamaan tätä toimintaa siirtymällä yhtenäisempään havaintojen ilmoittamisen menettelyyn (esim. yhdentyyppisellä lomakkeella tapahtuvaan, jolloin ”tiedonanto- ja havaintotoimikunta” jakaisi havainnot ryhmittäin esitelmiä, yhteenvetoja ja vastaavia varten). Nykyinen menettely, jossa käyettäin puolta tusinaa erilaista lomaketta, jotka vielä pitäisi osata lähettää oikealle yhdyshenkilölle, ei lisänne painetta ilmoittaa havaintoja ainakaan ”yleisimmistä” lajeista.

Mielestäni on syytä olla suorastaan ylpeä korkeatasoisesta jäsenjulkaisutammamme Baptriasta, mistä muuten kiitos pääosin lankeaa päätoimittajalle. Valitettavasti kuitenkin vaikuttaa siltä, että jäsenistön ”kynnys” kirjoittaa omaan lehteensä on varsin korkealla ja näin menee vuosittain melkoisesti tietoa hukkaan. ”Lääkkeenä” voisi esim. yrittää perustaa Baptrian palsta tavallista tiedonantoa pitempiä mutta varsinaista kirjoitusta lyhyempiä mm. elintapoja, kasvatustuloksia, keräilymenetelmiä ja vastaavia koskevia artikkeleita varten. Onnistuessaan tämä voisi lisätä jäsenten ”tieteellistä” aktiivisuutta ja ennen kaikkea kerätä arvokasta nyt pääosin hukkaan menevää tietoa esim. tulevia kirjankirjoittajia varten.

Kaiken kaikkiaan SPS:n tieteellinen painoarvo tulevaisuudessakin nojaa pitkälti siihen, kuinka hyvin jäsenkunta kyetään motivoimaan aineiston ja havaintojen keräämiseen laajempia julkaisuja varten melanismitutkimusten tapaan. Onnistumisen edellytyksiä lienevät ainakin huolellinen valmistelu, yksittäistä osallistujaa rasittamaton läpivienti ja riittävän nopea palaute välyhteenvetojen ja/tai loppuraportin muodossa.

Kestorsäpyynnistä

Lienee realistista todeta, että mikäli lepidopterologeista itsestään riippuu, kestopyynti on tullut jäädäkseen. Kahdesta seikasta johtuu sen ylivertauisuus: se vaatii harrastajaltaan vähiten — itse asiassa vain hieman rahaa ja pyyntipaikan — ja se tuottaa himoittuja harvinaisuuksia (ainakin laajalle levinneen käsityksen mukaan) eniten. Se on kiireiselle nykyharrastajalle helppo ja ”siisti” ratkaisu — monelle milteiäpää ainoa mahdollisuus työnsä ja ammattinsa ohessa.

Kestorsäpyyntiin (nimenomaan valopyyntiin) liittyvät kielteiset piirteet ovat kaikilla varsin hyvin tiedossa — voi vain ihmetellä, kuinka kauan on vielä mahdollista jatkaa ilman vakavaa onnettomuutta tai laajempaa kielteistä julkisuutta. Pitäisi olla itse kullekin kunnia-asia, että välineet ovat asianmukaiset eivätkä ympäristölleen vaarallisia ja että ei hanki pelkän massamurhaajan kuolematonta mainetta huonosti muotoilluilla lausunnoillaan tai surkeasti hoideutuilla pyydyksillään. Yksittäinen paha epäonnistuminen tässä voi johtaa siihen, että muodinomaisesti pikkuasioissa luonnonsuojeluhenkilöiden yhteiskuntamme puuttuu asiaan — kuten se teki vuosia sitten jo Ahvenanmaan osalta. Ellemme kykene itse yksituumaisesti pitämään toimintaamme ”säädyllyissä” rajoissa, pelkään pahoin, että ennen pitkää jokin ulkopuolinen taho voi asettaa rajat, jotka täysin muuttavat toimintaedellytyksiämme.

Kestorsäpyynnin ehkä murheellisin puoli on sen harrastetta yksipuolistava vaikutus. Laajojen materiaalien läpikäyminen vie suuren osan harrastukselle liikenevästä ajasta, vähentää ”kenttätöitä” ja voi näin jopa estää todellisen luonnon- ja laajasti ymmärretyn lajituntemuksen muodostumisen. Toiminta saa luonnonharrastukselle vieraita piirteitä ja alkaa muistuttaa pikemminkin postimerkkeilyä ja muita ”kirjoituspöytäharrastuksia” — siis mielestäni kadottaa olennaisen ulottuvuutensa, yhteyden elävään luontoon.

Kehitysnäkymistä

Seuralla on varmasti edellytyksiä kehittyä suotuisasti seuraavanakin neljännesvuosisatana. Kehityslinjoista pitäisi keskustella — kuitenkin keskustelu näyttää lähes kuolleen, koska vastineita jäsen Mikkolan keväiseen alustukseen ei juuri ole näkynyt. Ehkä Baptriaan pitäisi perustaa ”yleisönosasto” tai pyytää sanakkailta jäseniltä vuorollaan ”pääkirjoituksia”. Linjakysymyksiä ei tule eikä saa jättää yhden henkilön harteille 750 jäsenen yhdistyksessä.

Edelleen pidän keskeisenä lisävoimien saamista mukaan seuran toimintaan ja erityisesti sen käytännön toteuttamiseen. Tällä hetkellä luottamustehtäviä hoitavien aika kuluu ”juokseviin asioihin”; aikaa nykyisen toiminnan kriittiseen arviointiin tai peräti kehittämiseen ei tahdo jäädä. Mikäli uusia aktiiveja saataisiin mukaan, voitaisiin kunkin toimenkuvaan kuuluvia tehtäviä vähentää ja näin helpottaa luottamustehtävien ”rasittavuutta”. Erityisen tärkeänä pidän uusien voimien saamista hoitamaan tiedonkeruu- ja kartoitustoimintaa (kuten kuluva- na vuonna onkin jo tapahtunut — osin) sekä järjestämään ja pitämään ajan tasalla seuran tieteellistä arkistoa — nämähän ovat ehkä tärkeimmät osa-alueet toiminnassamme.

Saatteeksi

Vakiintuneeseen tapaan yllä oleva on yksityisen jäsenen esille tuomaa — vapaasti irvisteltävissä ja jos siitä käyttökelpoista löytyisi vapaasti käytettävissäkin. Ennen muuta se on tarkoitettu vetoomukseksi jäsenille pohtia seuran toimintaa ja päämääriä, ehkä samalla oman harrastuksensakin tilaa.

Seuramme etsii linjojaan

Erkki M. Laasonen

Olen pohdiskellut puheenjohtajan hiukan varkein pitämää ”ohjelmajulistusta” ja sen pohjalta laadittua artikkelia Baptriassa 1/82 (s. 1-7). Luettuani vielä muutaman ulkomaisen vastaavan julistuksen/ohjeen päätin avata kirjoituskoneeni tuodakseni esiin muuttaman poikkeavankin näkemyksen ehkä enemmän seuramme valtaenemmiston — harrastajien — kannalta katsoen. Ryhmittely on omani ja pyrkii jonkinlaiseen arvojärjestykseen.

1. Rehellisyys. Siis lähinnä sen tiedon luotettavuus (ja täydellisyys) mikä etiketissä seiso. Toistan mielihyvin puheenjohtajan kannan: **ainoastaan ehdoton luotettavuus takaa minkäänlaisen pohjan seuramme toiminnalle.** Itsekukin ottakoon tämän ohjenuorakseen. Toisaalta seuran hallitus ei kai mitenkään voi ”tiukentaa kantaansa” — kyllä hallituksen kannan epärehellisyyteen tulee olla koko ajan ehdoton ja tiukka.

2. Materiaalin tallennus. Harrastuksemme perustuu keräilyyn: sellaiset termit kuin ”itse-saatu”, ”monta eri lajia”, ”laaja kokoelma” jne. vilahtelevat tuhkatiehtiin. Koen tämän peruselementiksi, jota ilman seuraa ei kai lainkaan olisikaan. Kaikkien ahtainta ja ahnainta keräilyviettiä on kuitenkin pakko jalostaa. Uusien alueiden tutkiminen, hyvien muistiinpanojen tekeminen, osallistuminen yhteisiin projekteihimme lomakkeineen, jopa etsiytyminen aivan uusiin, vähän selvitettyihin hyönteisryhmiin ovat kaikki tällaista jalostus- ja laajennustyötä. Myös perhosten valokuvaus, käyttäytymisen, vuorokausirytmien, runsausvaihtelun jne. tutkiminen ovat kaikki keräilyn jalostamista, jos vain tiedot ja taidot riittävät. Toistan vielä, että vaikkapa runsas kestorsyäkeraäily ilman kelvollisia muistiinpanoja on arvotonta keräilyä. Luulen myös, että vaikeimmat yhteentörmäykset maallikoiden kanssa esiintyvät juuri tällä alueella. Toisaalta seuramme hallitus katsokoon, ettei meitä tukehduteta loputtomasti pursuavilla ja jopa heikosti suunnitelluilla kyselymörköillä.

Puheenjohtajan esittuoma ”lyx-primä” yksilöiden tallennuksesta vaihtoon asti olen eri mieltä. Mielestäni suomalainen nykykäytäntö on järkevä: jokainen kerää vain ne hyvät yksilöt, jotka itse tarvitsee. Ylijäämän laadusta hän alkoon enää huolehtiko — jätetään se vaikka vaihtoyhdistyksen päänsäryksi (mitä se totisesti kyllä onkin). Eikö näin menetellä vaikkapa luonnonsuojelullisemmin kuin summattomasti lyx-yksilöitä ainehtimalla.

3. Materiaalin käsittely. Perustana siis luotettavat ja täydelliset etiketit, sekä hyvät muistiinpanot. Mutta — esimerkiksi täydellisistä koordinaattien merkitsemisestä en jaksaa aivan vielä huolta pitää. Kunhan nyt ensin ammattilaiset saavat sovittua mitä koordinaattista milloinkin käytetään. Tieteellisestä työstä totean, että me tuotamme jo nyt lähes kaiken perusmateriaalin Suomen tutkijoille. Hyvä näinkin; tietysti on suotavaa ja ehkä kiitoksen arvoista jos joku vielä leipätyönsä lisäksi jaksaa itse tätä materiaalia tieteen asteelle työstää. Velvoitteeksi tätä ei totisesti voi harrastajalle asettaa. En myöskään usko, että Tiede meidän tunnustuksiamme kaipaa, sillä on asemansa — heikompi tai vahvempi — meistä riippumatta. Puheenjohtajan kaipaamaa erikoistumista pienempiin ryhmiin ja laajemmille alueille oudoksun. Erikoistuminen hänen esille tuomassaan muodossa merkitsee harrastajalle laajoja ulkomaanmatkoja. Veikkaanpa, että tulee vielä tyyriimmäksi kuin nykytouhume. Kokemuksesta tiedän, että ulkomaanvaihtoa muihin kuin päiväperhoisiin ei saa kehitettyä kuin satunnaisesti. Pelkäänpä, että museoiden (hiukan kalmantuosui- nen: ”kun se siitä kuolee, niin me perimme kaiken”) intressi ei riitä monenkaan harrastajan motiiviksi siirtyä erikoistumiseen tässä mielessä.

4. Luonnonsuojelu ja me. Itsestäänselviä tulisi olla virallisen luonnonsuojelun määräysten noudattaminen ja ns. ”hyvät tavat” maastossa liikuttaessa. Näiden teroittaminen ja opettaminen, sekä rajattoman kestorsyäkeraäilyn säätely lienevät tällä sektorilla ensisijaiset tehtävät. Mitään ”suojelutempauksia” ei mielestäni enää tarvita, ei ainakaan ellei niitä hoideta tarkalla ja tasapuolisella asiantuntemuksella. Sitäpaikan luonnonsuojelualueiden perhosten inventointi vapaaehtoisin voimin olisi jo sellainen projekti, josta molemmat osapuolet hyötyisivät. Panin todella mielihyvin merkille kuinka puheenjohtaja tammikuun kokouksessa sanallaan lupasi ryhtyvänsä välittömästi neuvotteluihin luonnonsuojelun edustajien kanssa, jotta em. projektiin liittyvät esteet neuvotteluihin rauhattaisiin tieltä.

5. Lopuksi. Pidän tällaista keskustelua peruslinjoista hyvin tärkeänä ja toivon, ettei se näivety tähän. Miten olisi symposiumi tästä aiheesta — aika raskas kaiketi. Joka tapauksessa symposium-idea yleensä on hyvä. Hyvä on myös ajatus melko jähmettyneen esitel- mäkierroon monipuolistaminen erityisesti syksyllä. Ulkomaiset vieraat ovat toki silloin tällöin tervetulleita — heidät vain pitäisi osata huolella valita. Joka tapauksessa valitse- malle hallitus (luonnollisesti se paras) on lähdössä oikeille linjoille toiminnan uudista- misessaan. Toivon sille menestystä työtä ja ajatuksia taivassaan tehtävässään.

Vastauksia Hublinille ja Laasoselle

Kauri Mikkola

On miellyttävää, että nykyinen sihteerimme Hublin ja entinen sihteerimme Laasonen ovat avanneet sanaiset arkkunsa tammikuun 1982 esitykseni johdosta. Heidän näkemyksensä ovat varsin myönteiset. En ole itsekään koskaan kielittänyt keräilyvietin motivoivaa vaikutusta ja olen sen jalostamistarpeesta aivan samaa mieltä Laasonen kanssa. Hublin taas on oikeassa siinä, että harrastajien huomioonottaminen oli tärkeä peruste seuraa perustettaessa v. 1955. Tämän ei kuitenkaan missään vaiheessa ole ollut tarkoitus tapahtua tieteellisyydestä tinkimällä. Muuna perusteenahan oli yksinkertaisesti, että lepidopterologit halusivat paremmin äänensä kuuluville.

Sen enempiä tieteellisyyttä ei käsittäkseni tarvitakaan kuin mitä Hublin ja Laasonen esittävät, mutta he ovatkin siitä "kunnollisesta" päästä (vastakohta: se melko suuri osa jäsenistöä, joka ei pidä aiheellisena aineistojensa luovuttamista ns. tieteelliseen käyttöön, lähinnä siis lomakkeiden täyttämistä). Hublinin vetoamus jäsenistöön, että käytännön toimintaan saataisiin lisää henkilöitä, on kyllä seuramme tulevaisuuden kannalta aivan olennainen. Seura tukautuu yletömään jäsenmäärän kasvuun, jollei suhde toimivat henkilöt/koko jäsenmäärä yhtään ala parantua. Jollei sitten vapaaehtoisia ilmaannu, seurauksena on vähitellen se, että jäsenmaksuja on nostettava reilusti, jotta saadaan varoja toimihenkilöiden palkkaamiseen. Onhan tietenkin hallituksen kanta epärehellisyyteen ollut koko ajan "ehdoton ja tiukka", mutta eräiden nuorten rikkomukset eivät ole johtaneet yhtä tiukkoihin toimiin kuin parin vanhemman.

Hublinin ehdotus, että Baptriaan perustettaisiin lyhyiden tiedonantojen palsta ("short notes"), on erinomainen. Baptriahän julkaisee periaatteessa vain kokousaineistoja, mutta mielestäni tässä voitaisiin luopua kokoussidonnaisuudesta. Kun näet yhdeksästä kokouksesta neljässä (kolme syksyllä + vierailukokous keväällä) on vakio-ohjelma, ei läheskään kaikelle tarjolla olevalle kiintoisalle asialle tahdo löytyä aikaa. Itselänikin on vuoden aikana jäänyt kaksi tiedonantoa pitämättä, kun kokoukset olisivat venyneet liikaa.

Virheettömään perhosaineistoon pyrkiminen ei ole lainkaan luonnonsuojelun kannalta kielteistä, sillä a) kysymys on lähinnä huomion kiinnittämisestä asiaan sekä menetelmien valinnasta ja b) valvontavalolta ja -syöteiltä tallentaminen on toki pienempi paha kuin kestoavastaavista. Laasonen ajatus, että kultakin keräilijältä eteenpäin siirtyvän aineiston laatu olisi yhdentekevä asia, on minusta käsittämätön (tai ehkä en tosiaan käsittänytkään sitä oikein). Toivottavasti kaikille kuitenkin on kunnia-asiaa toimittaa hyvälaatuista aineistoa muille keräilijöille niin koti- kuin ulkomailla. Tätä ajoin takaa esityksessäni.

Koordinaattien käytöstähän sovittiin vuosia sitten ja kaikkien pitäisi pitää niistä huolta. Tiedot kerätään 10 × 10 km yhtenäiskoordinaattiruutuina (tarkempiakin saa käyttää), mutta kartoituksissa nämä yleensä yhdistetään n. 50 × 50 km UTM-ruuduiksi. Mikäli suojele- tai muista perustelluista syistä on välttämätöntä yksittäistapauksissa voi käyttää suoraan UTM-ruutuja.

Puhuessani erikoistumisesta pienempiin ryhmiin laajemmilta alueilta ajattelin toki ennen kaikkea ulkomaista vaihtotoimintaa. Suhteiden luonti on tietenkin tärkeää: Seuraava S.E.L.-kongressi on huhtikuussa 1984 Budapestissa, sinne lienee tarjolla kohtuuhintaisia turistimatkoja.

Lupasin tosiaan "sanallani" ryhtyä neuvotteluihin Maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarainhoito-osaston kanssa suojelualueilla keräämisestä, ja niin ryhdyinkin. Tässä instanssissa oltiin yhtä mieltä siitä, että tietoja suojelualueilta kaivataan. Ennen kesää 1983 saadaan varmaankin muodoista sovituksi ja asiasta Baptriaan ohjeet.

TULEVIA KOKOUKSIA

Kokouspaikka ja -aika:

Helsingin yliopiston eläinmuseon suuri luentosali (P. Rautatiekatu 13, 00100 HKI 10), klo 18.30 alkaen.

Marraskuu. 10.11.1982. Yhteiskokous Helsingin Hyönteistieteellisen Yhdistyksen ja Suomen Hyönteistieteellisen Seuran kanssa. Alustukset: Kauri Mikkola: Sää- ja vaeltajakatsaus kesältä 1982; Harry Krogerus: Lohjan seudun fauna kesällä 1982; Osmo Peltonen: Mäntyharjun seudun fauna kesällä 1982. Lisäksi tuholaiskatsaus kesältä 1982.

Joulukuu. 08.12.1982. Aberraatiokokous. Kokoukseen näytettäväksi aiotut yksilöt pyydetään tuomaan **marraskuun kokoukseen valokuvausta varten**. Lisäksi **syyskokous**, jossa käsitellään sääntöjen määräämät asiat (seuraavalle toimintakaudelle toiminta- ja taloussuunnitelmat, jäsenmaksujen määrääminen, hallituksen jäsenten valinta, tilintarkastajien valinta; vrt. Baptria 3/79, s. 57). Kokousten jälkeen pikkujoulunvietto ravintola Laulumiehissä, jossa syöminen on suotavaa ja ohjelma perinteistä.

Tammikuu. 19.01.1983. Kauri Mikkola: Suomalainen hyönteistieteellinen retkikunta Siperiassa elokuussa 1982.

Nuorisajaoston kokouksia

Marraskuu. 03.11.1982. Jarmo Laitinen: Perhosten merkitys luonnossa.

Joulukuu. 01.12.1982. Miika Vuola: Perhosten muuntelusta.

Tammikuu. 12.01.1983. Ohjelma ilmoitetaan myöhemmin.

Baptrian ilmestymisaikataulu

n:o	ilmestymisaika	aineiston jättöaika
4/82	n. 31.12	10.11.1982
1/83	n. 31.03.	09.02.1982
2/83	n. 15.06.	29.04.1983

KERÄILYTARVIKKEIDEN VÄLITYS

Hyönteisneulat n:o 00 — 5	100 kpl pussi	8,—
Hyönteisneulat n:o 00 — 5	1000 kpl pussi	73,—
Mikroneulat n:o 010, 015 ja 020	500 kpl pussi	19,—
Etikettineuloja	500 kpl	20,—
Valorysiä (malli "Jalas", Ø n. 60 cm) tiedustelut suoraan		
Heikki Attilalle, puh. 90-611 816, osoite: 03100 NUMMELA		100,—
Valorysä goljatkantaa varten		140,—
Syöttörysiä (tied. Heikki Attilalle, ks. ed.)		50,—

RYSÄTILAUKSET KESÄKSI 15.03.83 MENNESSÄ

Lamppuja: elohopealamppu 50 W		40,—
elohopealamppu 80 W		40,—
elohopealamppu 125 W		45,—
kuristimet elohopealamppuihin	ä	40,—
sekavalolamppu 160 W		65,—
sekavalolamppu 250 W		65,—
sekavalolamppu 500 W		120,—
lampunkanta (posl., normaalikoko) E 27		17,—
lampunkanta (posl., goljatkoko, 500 W) E 40		25,—
Kellokytkin		85,—
Suurennuslaseja: 10 ×		25,—
Suomen perhosten luettelo (1977) (ilman kansia)		7,—
Vaihtopisteluettelo, mikrot (1978)		8,—
Vaihtopisteluettelo, makrot (1980)		10,—
Vaihtopisteluettelo, kovakuoriaiset (1982)		20,—
Etikettipainos, makrot (1975)		5,—
Lajihakemisto kiertokirjeisiin 1955—1973		10,—
Catal. macrolepidopt. (1962) (muistiinpainos)		1,—
Enumeratio coleopterorum . . . (1979)		25,—
Enumeratio Dipterorum Fenniae (1980)		25,—
Eripainoksia:		
— Zwei gynandromorphe Exemplare von <i>Lasiocampa quercus</i> L. (Osmo Heikinheimo, 1943)		5,—
— Noteworthy records of Finnish Lepidoptera 1955—1974. I. Hesperioidea, Papilionoidea, Bombycoidea and Geometroidea (E. Suomalainen, J. Kaisila & K. Mikkola, 1980)		10,—
— Lepidoptera of Utsjoki, northernmost Finland; Kevo notes 5/80 (E. Linnaluoto & S. Koponen, 1980)		10,—
— Lepidoptera of Inari Lapland, Finland; Kevo notes 6/82 (S. Koponen, E. Laaksonen & E. Linnaluoto, 1862)		
— The Solenobiinae species of Finland with the description of a new species (Esko Suomalainen, 1980)		10,—
T-paitoja (valkea, jossa musta Baptria-kuva)		30,—
aikuisten koot 48, 50, 52 ja 54		
Perhosaiheinen juliste, värillinen (90 × 120 cm)		10,—

TOIMITUSTAPA

Yllämainittuja tarvikkeita on saatavissa Eläinmuseolla varsinaisten kuukausikousten edellä ja väliajalla sekä touko- ja syyskuun nuorisosaaston kokouksien edellä. Keräilytarvikkeiden välittäjän osoitteella (ks. II kansisivu) voivat pitkämatkalaiset tilata tarvikkeita postiennakolla toimitettavaksi. Alle 50,— markan lähetyksistä laskutetaan pientoimituslisä (paketeista 5,— ja kirjeistä 3,—). Postitse ei toimiteta tarvikkeita Helsingissä, Espoossa, Vantaalla tai Kauniaisissa asuville (lähettäkää tuttavanne asioimaan kokouksiin).

SUOMEN PERHOSET, YÖKKÖSET, 2

- Julkaisija:** Suomen Perhostutkijain Seura
Kustantaja: Otava
Toimittajat: Kauri Mikkola, Ilkka Jalas ja Sakari Nenye (kuvat)
Sisältää: — lajit: *Simyra albovenosa* – *Schrankia costaestrigalis*
— lajinkuvaukset, joissa mm. piirroksia erityistuntomerkeistä, levinneisyyskartat, yleisyys ja runsaus, elinympäristö, lentoajat, pyyntitavat, kehitysasteet, talvehkiminen, ravintokasvit
— kuvataulut
— lentoaikataulukot

Hinta seuramme välittämänä 90.-/kpl (kirjakauppahinta 179.-/kpl)

Seuramme välittää kirjaa seuraavilla tavoilla:

Eläinmuseon ala-aulan vaatteiden vartijoiden välityksellä eläinmuseon aukioloaikoina
kokousten edellä ja väliajoilla
postitse tilausosoitteella: Henry Holmberg, Vainiotie 26,
00700 Helsinki 70

Osaa 1 saatavana hintaan 90.-/kpl (kirjakauppahinta 179.-/kpl)